

1912. gada 5. maijā iznāca pirmais „Pravdas” numurs. No tās dienas aizriņķu trīsdesmit seši gadi, un padomju tauta to ik gadus atzīmē kā bolševistiskās preses dienu.

Slavenas un dižas ir padomju tautas preses tradīcijas. Bolševistiskā prese, kā varens Leņina-Staļina partijas cīņas ierocis, vienmēr bijusi darba lauzu domu un centienu izteicēja, tās audzinātāja komunisma ideju garā.

Ciešās, nesaraunāmās saites ar darba lauzu miljoniem, augstais idejiskums un partiskums — lūk, padomju preses raksturīgākās īpašības, tās spēka un dzīvības avots. Tā izteic padomju valdības un bolševiku partijas gudro un tālredzīgo politiku, iemieso sevi mūsu tautas gribu, kalpo viņas dzīves pamatinteresēm. Kā ozols melnā zemē mūsu prese dziļi iesakņojusies tautā un gadu no gada sazarojās arvien kuplāka un krāsnāka. Bolševistiskā prese ir tā, kas darba lauzu masās nes spārnoto patiesības vārdus, iedvesmo un saliedē tās dienam socialistiskās valsts celtniecības darbam, māca cīnīties un gūt vēl lielākas uzvaras.

Latviešu tauta labi atceras buržuāziskās Latvijas gadus un tās preses tikumus. Kas bija buržuāziskās Latvijas prese? Tā bija antidemokrātiska un dziļi naidīga darba tautai, jo izteica vienīgi fabrikantu un bankjeru, tirgotāju un lielo zemes īpašnieku, buržuāziskās valsts aparāta aptaukojušos birokrātu, darba cilvēku apspiedēju intereses. Buržuāziskās Latvijas prese bija tā, kas visus savus ieročus vērsa pret jebkuru dižu un brīvu domu, pret ikvienu cīnītāju par darba tautas brīvību un laimi. Tās galvenais uzdevums bija — ar melu un krāpniecības, provokāciju un demagoģijas palīdzību apmulkot tautu, lai stiprinātu ekspluatatoru pozīcijas, lai palīdzētu viņiem ilgāk noturēties pie varas. Šīs preses ideoloģija bija apspiedēju šķiru ideoloģija, un tās nolūks — saindēt latviešu darba tautas apziņu, vājināt tās cīņas gribu par labāku nākotni, par padomju varu.

Taču buržuāziskās Latvijas preses pilnīgi bija veltīgi. Latviešu tauta atrada ceļu uz lielo dzīvi un nākotni: tā gāja turp, kurp to no dzīlas pagrīdes sauca bolševistiskās preses brīvais un patiesais vārds.

Ikvienš padomju cilvēks zina, ko nozīmē šodienas ASV, Anglijas un citu kapitalistisko valstu prese. Tā — imperialistu ķēdes suns, niknākais cilvēces progresa ienaidnieks. Atrazdamās lielkapitalistu rokās, buržuāzisko valstu prese pūlas cik jaudas, lai apurētu demokrātijas spēku tālāku briedumu, lai visu sugu ekspluatatoriem dotu iespēju arī turpmāk iedzīvoties uz darba tautas piliņu rēķina. Reakcijas spēki kapitalistiskajās valstīs lec no idas, kurinot tautas uz jaunu karu, paceļot riebīgu melu kampaņu pret konsekvēntāko cīnītāju par ilgtostu demokrātisku mieru — Padomju Savienību. Šim nelietīgam pasākumam reakcija pirmām kārtām izmanto savu nelietīgo, pagrīušo un izkurtējo presi.

Taču, kā saka tautas paruna, zaglim cepure deg. Tautas, kas smok kapitalistiskās iekārtas žņaugos, arvien vairāk sāk izprast buržuāziskās preses noziedzību, to, ka darba cilvēkiem nav un nevar būt nekā kopēja ar politiku, ko pauž šī prese. Progresīvās cilvēces skati ir vērsti uz brīvības zemi — Padomju Savienību, no kurienes vienmēr nāk brīvā doma, bolševiku partijas un padomju tautas patiesais vārds.

Padomju zemes darba laudis lepojas ar savu presi. Tā ir dižas Leņina-Staļina partijas, padomju tautas lolo-

jums. Nekur citur kā vienīgi socialisma zemē visplašākie iedzīvotāju slāņi piedalās preses veidošanas darbā, ceļ arvien augstāk bolševistiskās preses kulturu.

Padomju tautas gaita ir gaita uz komunistisko nākotni. Šais apstākļos mūsu prese izvirzās ārkārtīgi svarīgs uzdevums — darba lauzu audzināšana komunisma ideju garā. Bolševiku partija pašreiz plaši izvērsusi cīņu pret kapitalistiskajām palielām cilvēku apziņā, pret to ļaundabīgo mantojumu, ko atstājuši vecā sabiedrība. Tas ir liels un atbildīgs darbs, un tāpēc padomju prese jādziļvērs vēl sistemātiskāka, nesamierināmā cīņā pret šo mantojumu. Preses darbinieku pirmais pienākums ir iepatēt mūsu zemes cilvēkos vēl kvēlākas padomju patriotisma jūtas, vēl lielāku lepnumu uz savu zemi, varonīgo padomju tautu un tās avangardu — bolševiku partiju — visu uzvaru organizētāju un iedvesmotāju.

Mūsu padomju laikraksti ik dienas ziņo par mūsu republikas un visas mūsu zemes darba lauzu izcilēm panākumiem darbā, cīņā par Staļina pēckara piecgādes izpildi četros gados. Republikas fabrikās un rūpnīcās strādā tūkstoši darba pirmrindnieku — stachanoviešu, kas visus savus spēkus un zināšanas atdod padomju dzīves tālākai celtniecībai. Republikas laukos daudzie zemnieki, kas līdz šim strādāja savās privātsaimniecībās, — šodien uzsākuši darbu kopsaimniecībās.

Rakstnieku, mākslinieku, komponistu, visu preses darbinieku neatliekamais uzdevums — spīgtāk parādīt šos cilvēkus, pielikt visas pūles, lai kāpinātu darba lauzu pašreizējo cīņu par plāniem, ko spraudusi Leņina-Staļina partija. To varēs panākt, ja mūsu ideoloģiskās frontes darbinieki dziļāk iepazīs padomju cilvēku darbu, viņu intereses, vajadzības, redzēs grandiozo dzīves tālākās attīstības plānu reālu iemiesojumu mūsu saimniecības un kultūras celtniecībā.

Veselu pavērsienu uz augšu, turpmākā darba programmu padomju kultūras veidotājiem deva VK(b)P Centrālās Komitejas vēsturiskie lēmumi ideoloģijas jautājumos. Tie prasa, lai mūsu kultūras lauks būtu tīrs no nezālēm, lai mūsu literatūra un māksla visā lielumā un daudzveidībā atspoguļotu padomju dzīves īstenību, mūsu zemes cilvēku varonīgo darbu un cīņu. Šos lēmumus pildīt aicināta visa mūsu prese.

Sai ziņā liela loma ir padomju literatūras kritikai. Tās uzdevums ir skaidrs — atmāskot un iznīdēt visus mēģinājumus leņķēt mūsu kultūras druvā apolitiskumu, bezidejiskumu, formalismu, jebkuru klanīšanās vakareiropas izkurtējošās buržuāziskās kultūras priekšā. Literatūras kritikai vienmēr un visur jābūt padomju tautas interešu sardzē, vēl augstāk jāpāceļ idejiskuma un kauņnieciskās partijas, kritikas un paškritikas karogs.

Prese godam veiks savus lielos uzdevumus, ja tā visnotaļ sekos tam jaunajam, kas ik dienas dzimst un veidojas auglīgajā padomju dzīves tirumā, ja tā rūpīgi kops un audzinās šo jauno, pārvērtīs to par sava darba izejipunktu sasniegumiem nākotnē.

Atzīmējot bolševistiskās preses dienu, vienmēr jāpatur prātā, ka mūsu prese ir masu organizators, agitators un propagandists, un kā tādai tai ārkārtīgi svarīga loma visā mūsu dzīves attīstībā.

Leņina-Staļina partijas dižo ideju apmirdzēta, lai zel un kuplo bolševistiskā prese, puzot mūsu laika, padomju tautas un cilvēku lielumu!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1948. G.

9. MAIJĀ

Nr. 19 (173)

PSR SAVIENĪBAS BRUŅOTO SPĒKU MINISTRA PAVĒLE

Nr. 28

Maskavā

1948. gada 9. maijā

Biedri kareivji un matroži, seržanti un staršinas! Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

Šodien padomju tauta un tās Bruņotie Spēki atzīmē trīs gadus kopš lielās uzvaras dienas pār fašistisko Vāciju.

Šī vēsturiskā uzvara, ko padomju tauta un tās Bruņotie Spēki izcīnījuši mūsu vadoņa lielā Staļina vadībā, parādīja Padomju valsts varenību, Padomju Savienības tautu vienību un uzticību savai socialistiskajai Dzimtenei, Padomju Valdībai un mūsu cildenajai Leņina-Staļina partijai.

Sveicu un apsveicu jūs pār fašistisko Vāciju izcīnītās uzvaras trešajā gadadienā.

Atzīmējot Uzvaras svētkus pār Vāciju — pavēlu:

Šodien, 9. maijā, salutēt mūsu Dzimtenes galvaspilsētā — Maskavā, savienoto republiku galvaspilsētās, kā arī Kaļiņingradā, Līvovā un pilsētās varonēs: Leņingradā, Staļingradā, Sevastopolē un Odesā — ar trīsdesmit artilērijas zālēm.

Lai dzīvo varenā padomju tauta un tās varonīgie Bruņotie Spēki!

Lai dzīvo Vispavisienības Komunistiskā (bolševiku) Partija — mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!

Lai dzīvo mūsu lielais vadonis un karavadonis biedrs STAĻINS!

Mūžīga slava varoņiem, kas krituši kaujās par mūsu Dzimtenes brīvību un neatkarību!

PSR Savienības Bruņoto Spēku Ministrs

Padomju Savienības maršals N. BULGANINS

Cilvēcības un taisnības uzvara

JADVIGS MARTS

Kastana pret manas istabas logu ielas otrā pusē riej zālas pumpuru svēces — driz tās iedegsies neskatāmās baltas ziedu uguntiņās. Sudraba kļava kanāla apstādījumos, atraisījusī sarkanbrūnas lapas, apbrīno sevi mierīgā limeņa virsmā kā spoguļi. Gaujas līcos zied ievas — jau aiz Juglas var saost viņu reibinošo smaržu. Kolchozu tirumus kā zālas jūras valganajā pavasarā vējā vilno nepārskatāmī rudzu lauki — aug maize. Rītos kā milzīgi, neredzamāi zemes dziļi ugunij uzkārti katli saulē kūp Latgales ezeri, sūtdāmi valgmī vassarāju laukiem, lai no zemes pretī gaismai slītos jauni asni. Pavasara zaļā jūra varenā vilni veļas pāri visai zemei.

Mūsu zemē krāšņi plaukst, sāk ziedēt ceturtais pēckara pavasaris.

Un cilvēks, pabeidzis vienu normu pie darba galdā fabrikā, pie izmēģinājumu kolbas laboratorijā, pie arkļa tirumā, pie rakstāmgaldā vai pie audekla, pirms sākt jaunu, paskatīties visapkārt, redz vairāk nekā dabas pavasari vien. Viņš redz, kā plaukst, sāk ziedēt visa mūsu dzīve. Pavasaris nenāk uz reizi: saulei daudz jānopūlas, lai izkausētu sniegu, aizskalotu ledu un iesildītu zemi, un, ja vajadzētu sadalīt lielos mēnešos mūsu socialistiskās zemes trīsdesmit gadu mūžu, pašreiz, mēs sacītu, mūsu dzīvē ir iestājies maijs... Varētu pieminēt daudzus padomju cilvēku varonēdarbus, ko viņš ir paveicis, izcīnot savas dzīves uzplaukumu, taču šodien, lielajā cilvēcības un taisnības uzvaras dienā, pieminēsim vienu no pēdējām — viņa cīņas un uzvaru pār mūsu dzīves visniknāko ienaidnieku — vācu fašismu.

Un tad mums nāk prātā kāds cits pavasaris; es to sagaidīju Daugavpīlī. Kastana jau beidza ziedēt un birdināja uz jūnija saules sakarsētā trotuara baltā ziedlapu sniegu. Bet kad no Daugavas pāri dambim ielā ieskrēja nebēdīgākā vējš, — tās griezās un virpuloja uz asfalta straujās grīstēs kā smaržīgs sniegputenis... Bija saulains rīts, un laudis domāja, kur pavadīt svētdienu: vienī aizbrauca uz Mežciemū, citi — uz Stropiem. Viņi bija ražīgi nostrādājuši darba nedēļu un priecīgi, bet viņu priekā pēkšņi ielauzās karš. Neilgi pēc pusdienas pilsētā uzlidoja pirmās ienaidnieka lidmašīnas: kaut kur sprāga — sākmāģ liekas dzelzceļu darbnīcu rajonā, pēc kāda brīža, laikam, pie stacijas vai Vecpilsētā Pirmā Mēģa dārza netālu nāstīlīnu fabrikas strād-

nieki vēsinādamies dzēra alu un pārsteigti saskatījās: vai jau tik ātri? Pēc dažām dienām 25. jūnija pievakarē, bumba trāpīja fabriku, un tā aizdegās. Kad nākamās dienas rītā gājām no pilsētas, to kaut kur no Grivas jau „pšaudīja vācu artilērija. Kāda mājā Jaunatnes ielā iegrūva stūris, uzšīdams gaisā dūmu un putekļu kamolus. Viestura ielā uz trotuara pēkšņi saknupa vecīte, neizlaižot no rokas rūtainas, pašautas drēbes saiti — tas bija viss, ko viņa bija panēmusi no mājas, domādama parīt, varbūt, vai vēlākais pēc dienām trim atgriezties atpakaļ... No trotuara uz ielas brūģa akmeņu starpā sūcās lipīga tumšu asinu straumīte, bet garām gāja citi cilvēki, veci un jauni, lieli un mazi, sievietes, virieši, bērni, nesdami čemodanus, salņus, pasītuši grāmatas padusē vai vienkārši tāpat, tukšām rokām, atstājuši mājas, atstājuši visu, lai tikai paši nepaliktu pie vāciešiem...

Tai pavasarī simti tūkstoši padomju lauzu pašā ziedoņa laikā bija spiesti atstāt savas mājas, savas dzimtas puses, Novārgušu, izmoccitu cilvēku vērtēnes vilkās uz austrumiem visu vasaru, visu rudeni, zienu, nākamo pavasari... Dzīvē bija ielauzusies Nāve. Tā sēdēja uz melnajiem tankiem ar baltiem kāškrustiem sānos, un viņu rūkoņa, kad tie nesās pa mūsu zemi, saspiezdami mājas un cilvēkus, l'kās pašas Nāves balsis. Tā sēdēja lidmašīnas un pati savām kaulainējām rokām atvēra bumbu lūkas, iznīcinot mierīgos iedzīvotājus, pārvēršot gruvešos pilsētas, sadēzinot ugunsgrēku liesmās ciemus un sādžas. Tā bija to cilvēku sirdīs, kuri kā slepkavas ielauzās mūsu mierīgajā, skaistajā dzīvē, apkādamī sievietes un bērņus, — un pati vadīja viņu noziedzīgās rokas.

Mūsu zemē bija ielauzies hitleriskā režīma atbrīvotais zvērs.

Kādreiz Heine rakstīja par Vāciju: „... Mūsu skaistākos varonēdarbus padara smieklīgus viņu neizdzīgie rezultāti, un tai pašā laikā, kad mēs sirdīgi tināmies varonīgo vācu asiņu purpura mantijā, rodas kāds jokdaris un uzliek galvā āksta cepuri ar zvārgulīem.” Divdesmitā gadsimta Vācija vairs nevarēja lepoties pat ar šādiem varonēdarbiem. — tā bija kļuvusi par vienkārsu slepkavu uz pasaules lielcēla, par viņas varonēdarbu vajadzēja kļūt civilizācijas un kultūras bojā gājī Jo

bija ieradies nevis jokdaris āksta cepurē ar zvārgulīem, bet Ārprātīgais asinainā fašista uniformā.

Socialisma zeme, padomju cilvēks bija tas, kas neāva viņai pastrādāt šo „varonēdarbu”, šo vislielāko noziedzību pret cilvēci, kādu jebkad pazinusi tās vēsture. Nerunāsim par pašu uzbrucēju — pat šaipusokeana lordi un aizokeana senatori, redzēdami mūsu pirmo kara dienu nevelksmes, paredzēja mums tādu pašu likteni, kādu jau bija piedzīvojuši Francija, Čehoslovākija, Polija, gandrīz visa Eiropa. Labējais franču socialistis Žoržs Buržens tagad atzīstas, ka „runa bija tikai par to, cik ilgi varēs noturēties Krievija. Pēc vācu uzvarām neviens nešaubījās, ka vācieši uzvarēs krievus.” Tikai mēs pašī, pat tad, kad bijām jau atstājuši Viļņu, Rīgu, Tallīnu, Mīnsku un Kijevu, kad ienaidnieks jau stāvēja Leņingradas, Maskavas un Staļingradas pievārtēs, domājām citādi. Jā, tikai mēs pašī domājām citādi, un tomēr Buržena kungs maldās, apgalvodams, ka „neviens nešaubījās” par mūsu sakāvi: miljoni pavergotu lauzu Eiropā un visā pasaulē ar drebošām sirdīm gaidīja: kaut būtu tā, kā mēs domājam!

Arī pie mums neviens nešaubījās, tikai pār kaut ko pavisam citu: par mūsu uzvaru. Atstājot liesmās deģošu ciemu vai drupās sagrautu pilsētu, mēs savās sirdīs nesām līdzī vārdus: „Mūsu lieta taisnīga — mēs uzvarēsim!”

Mēs uzvarējam, un miljoniem vienkārsu lauzu visās pasaulēs zemēs no Hammerfestas līdz Puntas Arenai — tiem pašiem miljoniem, kas aizturētu eļļu bija gaidījuši, kaut piepildītos mūsu uzvaras pārliecība — atvilga sirdis.

Mēs uzvarējam — to tagad tik viegli un vienkārši pateikt, to nebija vis tik viegli izdarīt. To labi zina bijušie frontes cīnītāji no kareivja līdz ģenerālim un maršalam, to zina partizāni, to zina aizmugures darba varoņi no ierindas strādnieka līdz direktoram un ministram. Visa mūsu tauta to labi zina. Mūsu uzvara prasīja no mums simtu tūkstošu padomju cilvēku dzīvības — piecelsimies kājās, godinot viņu piemiņu: „Mūģiga slava varoņiem, kas krituši kaujās ar ienaidnieku un atdevuši savu dzīvību par mūsu tautas brīvību un laimi!” Un taisni tāpēc, ka tik grūti nācās izcīnīt uzvaru, taisni tāpēc tā mums tik dārga, taisni tāpēc mēs arī nelaujam nevienam noniecināt tās lielumu un nozīmību. Bet, —

Turpinājums 2. lapas pusē

Uzvaras pavasaris

Otomārs Rikmanis

Jau atkal lēpā šalko pavasars
Kā dienā tai, kad pārnācu no kara
Pils kauju skarbuma un jaunu cīņu spara:
Mums pretī māja ziedošs ievu zars,
Un bērzā šūpojās pār galvu zelta skara,
Zem kājām samīta bij kāšu krusta vara,
Pār zemi plauka miera pavasars.

Es pārnācu pils kaujā neveicamas spīts,
Es biju redzējis daudz biedru nāvē klūpam
Un liesmās pilsētas pret sauli tālē kūpam;
Bet vārdus spārnotos es atnesu sev līdz,
Ko lodes nodzēsa no drošu viru lūpām,
Tos teicu Daugavai, kas viņnos sauli šūpo,
Un Rīgai, kad pār drupām cēlās rīts.

Vairs lielgabalu dārdos nevaids gaiss,
Skan pāri kauju laukiem bērnu klaiņas,
Un arājam, kas atkal laukos staigā,
Vairs sirdī nemāks kara troksnis baiss.
Zūst sāpju asara uz mātes vaiga,
Tā atceras, kā kauju kāvi zāģo,
Kā viņu sārtums naktī logā kaist.

Redz mūsu dzīvei gaisās tāles skats,
Fār pasauli mirdz lielo cīņu slava,
Par to šalc bērzs, un lapās šūģo kļava,
Top darbā skaistāks mums no gada gads,
Bērns līksmi galvu ceļ, vairs dzīvei posta nava;
Mums, strēlniek, drosmīģais, ir dārga cīņa tava,
Ceļš šodien tautai vēries brīvs un plats.

Kadrs no filmas «Trešais trieciens»

»Trešais trieciens«

V. ROBURS

Lielā Tēvijas kara gaitā 1944. gads bija Padomju Armijas izšķirošu uzvaru gads. Šai gadā mūsu armija pārģāja uzbrukumā visā frontē no Barenca jūras līdz Melnajai jūrai un izdarīja vācu karaspēkam desmit graujošus triecienus. So triecienu rezultātā padomju zeme atbrīvojās no fašistu karapūļiem un kara darbība pārvietojās ienaidnieka midzenā dzīlumā. Jaunā mākslinieciskā dokumentālā filma «Trešais trieciens» attēlo vienu no lielākajām Tēvijas kara kaujām — kauju par Krimu, kurā padomju karaspēks izveidojis varenu brunotu «dūri», pavasara uzbrukumā Ukrainā sagrāva ģenerāļa Šerera armijas Nikopolis virzienā, atbrīvoja Odesu un Krimu, ietrieca vācu karaspēku Melnajā jūrā. Tas bija Padomju Armijas trešais trieciens.

Jauno filmu, kas izveidota Kijevas kino studijā, inscenējis režisors Igors Savčenko pēc Arkadija Pervenceva scenarija.

Sai filmā ar dokumentālu precizitāti attēloti nesenas pagātnes notikumi: kauja par Perekopu, Turku valņa sturmēšana, Sevastopoles atbrīvošana. Tai pašā laikā tā ir arī mākslinieciska filma, jo vēsturiskās personas, kas filmā darbojas, parādītas vispārīgās, mākslinieciskās patiesības apgaismojumā. Filma «Trešais trieciens» ar sevišķu skaidrību un spēku atklāj Padomju Armijas uzvaru cēloni, staliniskās kara taktikas pārākumu par fašistisko stratēģiju, staliniskās stratēģijas un taktikas ģenialitāti, padomju cilvēku idejisko pārākumu par ienaidnieku; filma rāda padomju karavīru un virsnieku varonību, viņu bezgalīgo uzticību Dzimtenei un Ļeņina-Stalina dižajai partijai.

... Sivašs, Krimas pievārte. Armijas ģenerāļa Tolbuchina karaspēks, salauzis pretinieka aizsardzību, ielaužas Ziemeļtaurijā. Risinās smagas, asiņainas kaujas; šķidonis un nelietojamie ceļi kavē padomju divīziju virzīšanos uz priekšu. Tai pašā laikā vācieši rīcībā Krimā ir lieliski ceļi, pa kuriem uz aizsardzības vietām plūst svaigi spēki.

Kremļa, Augstākā Virspavēlnieka mītnē. Armijas ģenerālis Antonovs ziņo biedram Stalinam par Tolbuchina armiju stāvokli un viņa nolūku ielauzties Krimā uz bēgošā pretinieka «pleciem». Biedrs Stalins atbild: «Krimas rajons tagad saista daudzus stratēģu un politiķu skatus. Tā ir atslēga uz Melno jūru, uz Balkaniem. Ielauzties Krimā — tas nozīmē pārvarēt ūdens šķērslī, kas tikai nedaudz ma-

zāks par Pa-de-Kalē, pārvarēt Sivaša un Perekopa nocietinājumus. Es domāju, tie vairākkārt stiprāki par tā saukto Atlantisko valni...»

Un biedrs Stalins izlabo armijas ģenerāļa Tolbuchina plānus, pavēl viņam apturēt uzbrukumus un nostiprināties ienemtajās pozīcijās.

Filma pārnes mūs ienaidnieka nometnē. Šeit rit drudzains darbs varenu nocietinājumu celšanā. So darbu vada ģenerālis Jenekes, ievērojams vācu fortifikācijas specialists, Atlantiskā valņa cēlājs. Hitlers tagad viņu atsūtījis uz Krimu.

Jenekes pašapmierināti paziņo: «Krima — tas ir labākais ko man izdevies savā mūžā paveikt. Krima patiešām nepieejama, un krievi var tērēt granatas un cilvēkus, cik viņiem patīk, šo nocietinājumu priekšā nogulsies jebkura armija». Jenekes ir lepns par sevi un pārliecināts, ka Stalingrada vairs nekad neatkārtosies. Uz zinājis, ka padomju karaspēks pārtraucis uzbrukumus Krimai, viņš pārliecināts, ka krieviem izsīkušas rezerves un viņi uzbrukumus turpināt nespēj. Priekša uzplūdumā viņš kliež par «varianta 3B»; Berlīne — Baku — Bombeja realizēšana.

Bet padomju karaspēka uzbrūkuma apstādīnāšana nebija tā vājuma izpausme. Sis klusums bija tā ģenialā staliniskā plāna sastāvdaļa, kuru šai laikā izstrādāja Augstākā Virspavēlnieka mītnē Kremļī.

«Lai ar vislielāko precizitāti un bez kļūdām atrisinātu Dienvidu uzdevumu, — saka biedrs Stalins maršāliem Vorosilovam un Vasilevskim, — ar šo jautājumu jāiepazīstas vēl konkrētāk. Pirmkārt — vai vācieši nolēmuši noturēt Krimu? — jautā biedrs Stalins un tūlīt pats atbild: — Hitlers turas Krimā pirmām kārtām politisku apsvērumu dēļ. Krimas krišana — tā ir vācu prestiža krišana Rumanijā, Bulgārijā, Ungārijā, Turcijā. Krima atvērs vārtus uz Balkaniem. Mūsu jūrnīki atkal iegūs savu bazi — Sevastopoli un kļūs Melnās jūras saimnieki. Hitlers piesātinājis Krimu ar karaspēku un turpinās pastiprināt 17. armiju tieši šo, tīri politisko apsvērumu dēļ.»

Tālāk biedrs Stalins sēnā:

«Krimā atgriezītie vācieši tic Krimas nepieejamībai un saviem spēkiem. So vāciešu prātos valda aizstāvēšanas ideja. Jālikvidē šī ideja. Vajadzīgs, lai tur nobriestu un nobriedis evakuācijas ideja. Protams, Krima jāatbrīvo iespējami ātri. Bet kad tieši? Es domāju, ka signāls Krimas sturmēšanai jādod

pad, kad Majinovska karaspēks uz-sāks kaujas par Odesu. Un kad mūsu karaspēks nokļūs līdz Odesai, Krimas aizsardzības ideju nomainīs evakuācijas, bēgšanas ideja. Bet tā ir slikts palīgs karavīram. Viss tas sagatavos labvēlīgus apstākļus politiskai krīzei Rumanijā un Bulgārijā. Tātad tikai tai momentā, kad Majinovska karaspēks aizsniegs Odesu, tūs sāksit Krimas sturmēšanu ar vienlaicīgiem triecieniem no ziemeļiem un austrumiem.»

Tad biedrs Stalins papildina: «Vēsturē vēl nav bijis gadījuma, kad ienaidnieks pats lec bezdibeni. Viņš jāaizved līdz bezdibēnim un jāiegrūž tur. Tā jārikojas ar 17. armiju. Aizvest to līdz kraujai un... iemest Melnajā jūrā.»

Un kamēr vācieši dzīvoja Krimā un gaidīja krievu uzbrukumus, padomju karaspēks, izpildīdams Stalina ģenialo plānu, agrā pavasarī, šķidonī, izmantodams pārsteiguma momentu, grāva Šerera armiju Nikopolis virzienā, gāja uz Odesu.

Skatītājs redz, kā vācu karavīrus pakāpeniski pārņem neizbēgamās bojāejas apziņa un ģenerāļa Jenekes acu priekšā nostājas otras Stalingradas rēģis.

Un kad beidzot sākās Krimas sturmēšana, kad vācu aizsardzības līnija tiek salauzta un padomju karaspēks, atbrīvodams Krimu, virzās uz Simferopoli un Sevastopoli, — uz šofera jautājumus: «Kur braukt?» satriektais Jenekes kliegdam atbild: «Uz Stalingradu!» Šai brīdī skatītājs jūt, ka pienākušas hitleriskās armijas pēdējās dienas, ka šī armija sāka, demoralizēta un domā tikai par bēgšanu.

Biedrs Stalins personīgi vada kauju, dod norādījumus, māca padomju karavīrus uzvarēt. Uzzinājis, ka mūsu daļas uzbrūkuma galvenajā virzienā Krimā uzdūrūšas spēcīgai vācu pretestībai, bet otršķirīgajā Tolmaševs virzienā aizsardzība salauzta, biedrs Stalins norāda: «Karavadonis nedrīkst būt plāna fetišists. Plāns nav dogma. Daļu spēku un rezerves noņemiet no galvenā virziena, pārsviediet uz otršķirīgu un atstāiet sekmes! Aizsardzība ielauzta — salauziet to! Meklējiet atslēgu atrisinājumam otršķirīgajā Tolmaševs virzienā un pārvērtiet to par galveno virzienu!»

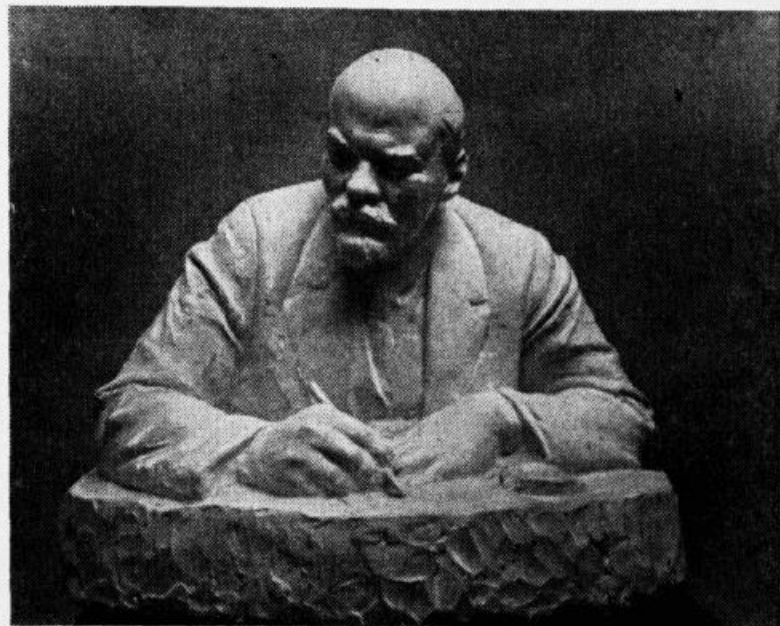
Kaujas procesā mās visi: sākot ar ierindas karavīru, beidzot ar maršālu.

«Tai apstākli, ka mums kādreiz nākas justies par skolniekiem, nav nekā ļauna, biedri, — saka ģenerālis Tolbuchins. — Stalingradas kaujas dižā akadēmija un pusotra tūkstoša kilometru garais noietais ceļš pacēla mūsu armiju jaunā augstākā pakāpē. Mūsu armijai jābūt ne tikai varonīgai, ne tikai vistaisnīgākajai, humanākajai un kulturalākajai armijai, tai jābūt armijai ar visprecīzāko un nobriedušāko militāro domu, visbezasinānāko uzvaru armijai, patiesi staliniskai armijai.»

Tālāk mēs redzam, kā ģenerālis Zacharovs, karavīru ielenkts, māca uzbrukt ūguns valņa aizsardzībā. Pretstatā vācu karavīriem, kuriem, kā to pasaka ģenerālis Šerers, nav jādāma, bet jāsausa, jāiet uzbrukumā un brīvā laikā jānodarbojas ar sportu, — padomju karavīri ik dienas papildina savas zināšanas, «domā», mācās ģenialo stalinisko zinātņi — uzvarēt.

«Trešais trieciens» — jauns izcilis padomju mākslas kinematografijas sasniegums, īpaši — Stalina lomas tēlotāja A. Dikija, inscenētāja I. Saveljuko, scenarista A. Pervenceva, maršāla Vasilevska lomas tēlotāja I. Šumska, Vorosilova — I. Bogdanova un ģenerāļa Tolbuchina lomas tēlotāja V. Stapičina sasniegums. Lielus panākumus guvuši arī pārējie filmas uzņemšanā iesaistītie studijas darbinieki.

Nav šaubu, ka «Trešais trieciens» ir labākā filma, kas atspoguļo neseno Tēvijas kara notikumus. Šī Heliskā filma latviešu skatītājos gūst nedalītu atzinību.

N. A. Andrejeva skulptura — V. I. Ļeņins klausās ziņojumu (No krievu pirmsrevolūcijas un padomju mākslas izstādes Rīgā)

Krievu pirmsrevolūcijas un padomju mākslas izstādes atklāšana

Latviešu un krievu mākslas muzejs laimā nekad vēl nav redzējis tik daudz apmeklētāju kā krievu un padomju mākslinieku darbu izstādes svinīgās atklāšanas brīdī. Izstādē novietoti eksponāti, kas pastāvīgi glabājas Treťjakova galerijā Maskavā. Kad pēc Mākslas lietu pārvaldes priekšnieka Fr. Rokpeļa īsās atklāšanas runas atvērās izstādes zāļu durvis un pa tām ielūda apmeklētāju straume, plašās telpas tūlīt kļuva šauras, bet pie dažām gleznām burtiski nevarēja pieiet klāt.

Izstāde izkārtota muzeja apakšstāva divos nodalījumos, kas attaisno eksponācijas saturu. Vienā nodalījumā izstādīti eksponāti, kas pēc būtības pārstāv īsu krievu pirmsrevolūcijas tēlotājas mākslas vēsturi, sākot ar unikalām veclaiku Maskavas, Novgorodas

svētbildēm un beidzot ar ģenialām Repina un Levitana gleznām. Otrā nodalījumā reprezentēta padomju māksla trīsdesmit gados kopā Lielās Oktobra revolūcijas.

Visi izstādītie darbi ir oriģināli. Starp tiem sastopam istas pērlis, kā, piemēram, slavēno Repina Gļinkas portretu, Surikova skices «Streļcu nāves sode rītam», pazīstamo Nevrova gleznu «Gimenes norēķini», Antokoļska skulpturas utt. Starp padomju mākslinieku darbiem daudz Stalina premiju laureātu gleznas.

Izstādī apmeklēja Latvijas Komunistiskās bolševiku partijas Centrālās Komitejas sekretāri b. b. Kalnbērziņš un Ļebedevs, Rīgas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs A. Degļavs un daudzi Rīgas redzamākie zinātnes un kultūras darbinieki.

D. A. Šmarinova glezna — Atbrīvotajā zemē (No krievu pirmsrevolūcijas un padomju mākslas izstādes Rīgā)

„RAINIS“

Rīgas mākslas filmu studijas jaunā filma

Uz durvīm svaigi nokrāsota izkārtne: «Rainis» — uzņemšanas grupa». Te atrodas jaunorganizētās grupas štābs, kurai goda pilns un grūts uzdevums — radīt mākslas filmu par lielā latviešu dejnieka jaunības gadiem un cīņām. Sarunā ar mūsu līdzstrādnieku grupas direktors A. Eiduss pastāstīja:

— Pašlaik plaši izvērstas sagatavošanās darbs sakarā ar jaunās lielās kino filmas «Rainis» uzņemšanu, ko mēs filmēsim pēc Fricā Rokpeļa un V. Admira Krepsa literārā scenarija. Neesen Rīgā ieradīs filmas mākslinieciskais vadītājs Stalina premijas laureāts Julijs Raizmanis. Patlaban viņš kopīgi ar filmas autoriem, piedaloties režisoriem N. Beresovam un A. Stempam, intensīvi sīdās pie režijas scenarija detaļizēšanas. Uzņemšanas sru pa jau sakārtotāte Galvenais operators — Voldemārs Upīts, operators — A. Polis.

Mākslinieki G. Likums un V. Začņajevs jau gatavo dekorāciju skices, bet māksliniece Marga Spertale rosiģi strādā, sistematizējot un izkārtojot pāri par 150 kostīmu skices. Filmās uzņēmēji darīs visu, lai pēc iespējas patiesāk parādītu laikmetu, ko atspoguļos filma, t. i. pagājušā gadsimta beigas un šī gadsimta sākumu. Daudz darīts archīva materiālu un

ikonografijas savākšanā un komplektēšanā. Šai ziņā mēs rodām lielu pretilnākšanu un atbalstu it visur — Raiņa muzejā, Valsts archīvā utt. No viena kino cieniņtāja ieguvām visai vērtīgu materiālu — viņa uzņemtais Raina un Aspazijas satikšanās, kino lentes negatīvu. Uzņemums izdarīts tai laikā, kad Rainis un Aspazija atgriezās no ārzemēm.

Patlaban studijā noris filmas «Rainis» vadošo lomu — jaunā Raiņa, Aspazijas, Pētera u. c. — aktieru izmēģinājumi. Pēc plāna uzņemšana mums jāuzsāk 1. jūlijā, bet centīsimies šim terminam aizsteigties priekšā. Jāņem vērā, ka filma jāuzņem vēl šai gadā, ne vēlāk par 25. decembri.

Sais dienas režija dosies pa Latvijas apriņķiem, lai izvēlētos raksturīgākās avīdus vietas filmas skatu uzņemšanai dabā. Par paviljona dekorācijām jāsaaka, ka lai gan mums ir Leningradas studijas atļauja izdarīt lielu dekorāciju uzņemumus tās paviljonos, mēs ceram, ka mums izdosies uzņemt visus attiecīgos epizodu skatus tepat Rīgā — vai nu mūsu bāzes «Ziemeļblāzma» paviljonos, vai citās piemērotās telpās.

Lieki runāt par lielo nozīmi, kāda ir filmai «Rainis». Mūsu grupa to pilnā mērā apzinās un ziedos visus spēkus, lai radītu darbu, kas būtu lielā Raina cienīgs.

MAINĪTIES UZ AUGŠU

UGA SKULME

Padomju dzīves straujā augšupeja uzliek lielus pienākumus arī māksliniekiem — kā cilvēku «dvēseļu inženieriem». VK(b)P lēmumos par ideoloģijas, mākslas un kultūras darba jautājumiem skaidri formulēti padomju mākslinieku uzdevumi, kā arī norādīts ceļš, kāds ejams, lai mūsu māksla būtu patiesa padomju tautas audzinātāja, mūsu dzīves virzītāja tās attīstībā uz komunistisku kā cilvēces attīstības augstāko pakāpi.

Dzīli pārdomājies minēto lēmumu saturu, uzklāusot un analizējot aso principiālo manas mākslinieciskās darbības kritiku, kas izskanēja gan latviešu padomju mākslinieku jaunrades konferencē, gan mākslinieku organizācijās, kā arī padomju sabiedrībā, atzistu to par pilnīgi pareizu un pamatotu.

Savu māksliniecisko izglītību ieguvu no krievu realistiskās mākslas skolas. Kopš jaunības un mākslinieciskās darbības sākuma esmu centies pēc saturības savā mākslā, pēc dzīves realistisko parādību attēlošanas (piemēram ilustrācijas Raiņa darbiem (1914. g.), «Nabagu bibeles» serija (1924.—1926. g.), ainas no 1905. g. revolūcijas (ap 1925. g. un 1941. g.), glezna «Vācu okupācijas naktī» 1943. g. utt.).

Bet jaunības attīstības periodā mani, tāpat kā visu manu paaudzi, skāra un ietekmēja tie krievu mākslas virzieni, kas savu ģenealoģiju secināja no Vakareiropas modernajiem virzieniem

un kas galu galā daļu krievu mākslas un, pateicoties zināmiem vēsturiskiem apstākļiem, īpaši latviešu mākslu noveda formalismā, kas vēl vairāk padzīlinājās un «eiropizējās», galīgi pārtrūkstot tiešiem dzīves sakariem ar mums pēc būtības tik tuvu krievu realistiskās mākslas tradīciju. Šie apstākļi protams piešķīra maniem iepriekš minētajiem realistiskū gribētiem darbiem zināmas ārisķības pazīmes.

Padomju dzīves fonā, bolševistiskās kritikas un paškritikas ugunis daudz reljefāk saredzu tos trūkumus, kļūdas un maldus, caur kādiem, līdzīgi daudziem citiem latviešu māksliniekiem, lauzusies arī mana māksla.

Lielu daļu no tām manām kļūdām un trūkumiem, kas radušies manā darbībā, varu izskaidrot ar zināmiem spiedieniem, spādiem un vajāšanām pret mani un citiem progresīviem māksliniekiem kā buržuaziskās Latvijas, tā vācu fašistu okupācijas laikā, kas manā peichē un raksturā bija atstājis asas pēdas, kas nevarēja neizpausties arī manā mākslinieciskajā un kritikas darbībā. Kaut arī spilgtāks pagriezīens manos uzskatos sācies jau sen (kā to liecina mani apcerējumi par padomju mākslu 1939. g. Konversācijas vārdnīcā un it īpaši 1941. g. presē), tomēr pa-

domju mākslas ceļu īsteni saskatīt esmu mācījies tikai tagad.

Es esmu mācījies saprast, ka taisnība un pareizība arī mākslas jautājumos ir komunistiskās bolševiku partijas pusē, tās partijas pusē, kas ir pratusi darba laudis novest pie uzvaras pār buržuaziju, kas ir pratusi noorganizēt pirmo lielo darba lauzu valsti un vadīt to no uzvaras uz uzvaru, nostiprinot arī visā pasaulē humanisma un demokrātijas principus. Šī partija, ceļot arī padomju mākslu uz šiem principiem, izveidoja to par mūsdienu visprogresīvāko mākslu pasaulē. Es esmu mācījies saprast, ka partija vēl labu un cenšas lietiski un darbīgi palīdzēt ikvienam māksliniekam viņa progresīvā attīstībā uz pilnību, uz augšu.

Paklausīdams partijas mācībai un saņemdamis sabiedrisku kritiku, uzskatu par savu uzdevumu mainīties, meklēt un atrast ceļu savā mākslā, lai padarītu to par patiesi realistisku, tautai vajadzīgu un tuvu mākslu. Izvērtams padomju zemē un gribēdams ar visu sirdi ieslēgties labākās komunistiskās nākotnes celšanā, es nevaru savu turpmāko ceļu iedomāties citādi.

Līdz ar to es uzaiņinu arī citus latviešu tēlotājus māksliniekus, mākslas vēsturniekus un kritikus paškritiski pārdomāt savu turpmāko ceļu un sakoncentrēt savus radošos spēkus, lai mainītos uz augšu, uz jaunu, pilnvērtīgu padomju mākslas attīstību.

V. V. VOROVSKIS

(Sakarā ar 25 gadiem kopā viņa nāves)

1923. gada 10. maijā Lozannā (Šveicē) fašistiskie slepkavas nogalināja Padomju Savienības sūtni Itālijā Vasilju Vorovski, izcilu padomju literātu un diplomātu, PSRS delegātu Lozannas konferencē, kurā izšķīra Turcijas likteņus. Šis diplomatisks atliecsmju vēsturē nepieredzētais gadījums, kas notika tieši ar Šveices valdības atbalstu, radīja dziļu sāpātumu visas pasaules darba laudīs.

Terora aktu veica sīks avangurists, muižnieks emigrants Konrāds, viens no tiem daudzajiem parazitiem, kuru Lielā Oktobra socialistiskā revolūcija aizskaloja pār mūsu valsts robežām.

Vorovska nogalināšana nebija izolēts fakts, bet gan cieši saistījās ar veselīgu pasākumu sistēmu, kas bija vērstā pret pirmo proletariāta valsti pasaulē. Par to izteiksmīgi liecina turpmākie pasaules reakcijas tumšo spēku uzbrukumā Padomju Savienības pārstāvjiem, Latvijas teritorijā tika nogalināti atbildīgi diplomāti kurjeri Machmastali un Nete, Polijā — PSRS sūtnis Volkovs.

Slepkava Konrāds rīkojās fašistiskās «Opera ligas» uzdevumā, kuras pavēlnieki sniedzās līdz vairākām Eiropas galvaspilsētām, līdz finanšu kapitāla magnātiem, naftas un dzelzs karalim. Kapitālisti Lozannas konferencē centās Turcijai uzspiest savu laupītāju līgumu. Padomju delegācija ar Vorovski priekšgalā aizstāvēja apspiestās tautas. Lūk, kādēļ fašistiem vajadzēja nogādāt pie malas izcilo diplomātu — boļševiku.

Ap to laiku (1923. gadā) ārzemju intervencija un iekšējā kontrrevolūcija bija uzvarētas, Padomju Savienības sasniegumi visās dzīves nozarēs ar katru dienu auga un vairojās. Tas nepatika mūsu ienaidniekiem, Padomju pārstāvja nogalināšana bija ienaidnieku šķīrās atbilde pirmajai proletariāta valstij pasaulē, valstij, kas nesa jaunas, visai kapitalistiskajai pasaulē naidīgas sociālās politiskās idejas. Sakarā ar Vorovska nogalināšanu atklājās visa tā provokāciju sistēma, kuru padomju pārstāvis 1934. gada 8. decembrī Tautu Savienībā raksturoja kā tādu, kas «atstātās ārvalstu teritorijā, kuru financē ārvalstu avoti un kura apzinīgi vai neapzinīgi kļūst par ārvalstu politikas ieroci.»

Nav iespējams labāk raksturot šo plašo provokāciju būtību, kā to darījis Vorovskis brošūrā «Neliētību un izmirstības pasaulē», kas izdota 1919. gadā. Visas pret Padomju Savienību vērstās intrigas viņš uzskatīja kā «Rietumu bagātnieku šķiras bailes no sociālās revolūcijas». Šie bagātnieki, kā izteicās Vorovskis, «gatavi aizstāvēt visnetīrākos sabiedrības atkritumus un aizvērt acis skaidri redzamu noziedzību priekšā, ja vien viņiem liekas, ka ar to viņi norobežosies no briesmīgās boļševisma vētras.»

Kopā pirmās dienas, kad padomju delegācija ar Vorovski priekšgalā iera-

dās Lozannā, Šveices prese un fašistiskie elementi uzsāka pret to negēlīgu vajāšanas kampaņu, draudēdami Vorovskim ar slepkavību, ja viņš neatstās Šveices robežas. Dienu pirms traģiskajiem notikumiem Vorovskis rakstīja Ārlietu Tautas Komisariatam: «Mēs sēžam šeit kā novērotāji. Taču mūs grib izskaust ja ne ar mazgāšanu, tad ar gludināšanu». Par provokācijām un draudiem padomju delegācijai Vorovskis tai pašā vēstulē ziņoja: «Šveices valdības rīcība ir nekaunīga konferences sākumā dojo garantiju laušana, un visādi uzbrukumi mums šai «archaiski labierīkotājā» zemē iespējami tikai ar varas organu ziņu un nolaidību.»

Par spīti visiem draudiem, Vorovskis nelokāmi palika savā postenī, un šai postenī viņš arī krita.

Visa Vorovska dzīve pagāja cīņā pret cilvēces apspiedējiem un verdzintājiem. Boļševiku partijas rindās viņš izcēlās kā lielisks organizators, kam varētu uzlicēt sarežģītus un atbildīgus uzdevumus. Viņš vairākas reizes piedalījās kā delegāts partijas kongresos. No 1900.—1903. gadam viņš bija boļševistiskā laikraksta «Iskra», bet vēlāk laikraksta «Vperjod» redakcijas loceklis. Viņa spalvai pieder daudzi leģendāri raksti krievu literatūrā, teātra un sabiedriskās kustības jautājumos. A. Kuprina, I. Bučina un Leonida Andrejeva jaunrades analīzei veļtītie Vorovska raksti uzrakstīti ar lielu literāru erudīciju, bet viņa pētījumi par A. Čehovu, M. Gorkija, Semjona Juškeviča un S. Naidenova dramaturģiju starp reakcijas gadu kritikas rakstiem izceļas ar domu dziļumu un lielu formu smalkumu. Vorovskim literatūras un teātra kritiķa bija neatņemama sabiedriskās dzīves daļa; kritikas raksti iedarbībai jābūt pakļauti vispārējiem politiskās cīņas mērķiem. Savos rakstos Vorovskis arvien uzsvera V. I. Lenina galveno noteikumu, ka literatūras un teātra kritikai jābūt principiāli, dziļi idejiskai un partejiskai. Lunačarskis savās atmiņās par Vorovski izsakās, ka Vorovska raksti viņam liekoties kā «kādi spilgti atplaukušī sarkani ziedi diezgan vārgās literatūras kritikas fonā.» Vorovskis tik labi «kā neviens cits prata pēc saviem, jaunie panēmieniem strādāt speciālā darba laukā, zinātniski un sabiedriski analizējot norises literatūras kritiķā.»

V. V. Vorovska kritiskie raksti, ko Marksa-Engelisa-Lenina Institūts izdeva 1930.—1933. gadā, ir dārgs ieguldījums marksistiskās literatūrzinātnes krātuvē.

Biedra Vorovska vārds mūžam paliks Padomju Savienības tautu atmiņā. Nekādas darba lauju ienaidnieku avatūras un intrigas nespēj grozīt vēsturisko notikumu uzvaras gājieni. Fašisms, tāpat kā pats kapitalisms, lemti bojā ejai, tiem nav nākotnes. Padomju Savienība, kuras labā Vorovskis atdeva savu dzīvību, iet progresa un sociālisma celtniecības ceļu.

Lielā krievu komponista P. Čaikovska klasiskā baleta «Apburtā princese» iestudēšanai īpaši liela nozīme tagad, kad VK(b)P CK vēsturiskais lēmums par V. Muradeli operu «Lielā draudzība» visplašākajās tautas masās ir izraisījis pastiprinātas prasības pēc labas muzikas, pēc daiļas un saturīgas mākslas.

«Apburtā princese» ir klasisks paraugs, kas māca, kā muzika nedalāmi sakausējas ar saturu, ar tēliem un darbību. Baletā ietvertā doma muzikā atbalsojas tik spilgti un pārliecinoši, ka, šķiet, mēs šo darbu varētu saprast arī pie aizverta priekšskara. Taču tai pašā laikā Čaikovskis prot tā balstīt deju un notikumus uz skatuves, ka šie elementi (muzika, deja, notikums) nav tikai viens otra papildinājumi, bet ir vienots, harmonisks mākslas darbs.

Baleta «Apburtā princese» pamatā ir pasaku motīvi. Šis pasakas, kā tas tautas radītā mākslā parasti, runā par temām, kas vienmēr ir tuvas un aktuālas katram krievam cilvēkam. Labā cīņa pret ļaunumu, gaismas cīņa pret tumsu, dzīvības cīņa pret nāvi — lūk, ideja, kas allaž visdziļāk skārusi tautas sirdi, kurai savus spēkus visos laikos ir atdevusi un atdods labākie cilvēki.

«Apburtā princese» leved skatītāju liksmāajā karaļa Florestana valstī. Launajai fejai Karabosai izdevies šo valsti, viņas iedzīvotājus un daiļo princesi Auroru iegremdēt dziļā miegā. Seit uzvarējis ļaunums. Bet šī uzvara nav ilgstoša. Rodas spēki, kas nebaidās cīnīties pret tumsu un nāvi. Labā cerība un krietnais, drosmīgais princis Dezirē atmodina aizmigušos, atdod tautai dzīvību un gaismu. Lielā uzvara, protams, nenāk pati par sevi. Pozitīvajiem spēkiem jāpierāda, ka viņi nebaidās ņūru, ka uzvaras sasniegšanai viņi atdod visu sirdi.

Pirmā Maija svētku dienās LPSR Valsts Rietumeiropas mākslas muzejā atklāta Krievu pirmsrevolūcijas un padomju laika porcelāna izstāde

A. Brzezička skulpturālā grupa «Dzimtene» («Oktobra 30 gadi»)

K. KĻAVA

Tie arī ir galvenie momenti, kas izsverami, baletu inscenējot. Baletmeistare H. Tangijeva-Birzniece savu uzdevumu pareizi sapratusi un darījusi daudz, lai to izteiksmīgi un saprotami realizētu. Par baleta scenisko veidojumu nenākas daudz runāt, jo ar nelieliem izņēmumiem viscaur paturēta Mariusa Petipa slavenā un ļubi pazīstamā choreogrāfija, kas respektējama īpaši tadēļ, ka pēc Petipa plāna baletu komponēts. Tomēr nevar un baletmeistare nevarēja paiet garām tam, ka šī choreogrāfija un dramaturģiskais scenarijs, lai arī patiesi ģeniala meistara radīti, šobrīd jau krietni vien novecojis un padomju skatītāja nemiļīgi augošajām prasībām ne vienmēr atbilstošs. Darbā vajadzēja ielikt vairāk radošas drosmes, patstāvīgāk izveidot situācijas, nebadīties no iznājiem un pārkārtojumiem. Tad uzvedums būtu saliedētāks, iedarbīgāks, skatītājam tuvāks. Skatītājs neprasa, lai baletam pilnīgi atņemtu tā atsevišķos priekšnesumu raksturu, jo tā šis balets komponēts. Bet ievērojami pastiprināt sīzētisko un līdz ar to idejisko līniju uz divertimenta rēķina — to skatītājs prasa pamatoti, un šī prasība bija jāpilda.

Atzinību pelna diriģenta A. Jansona darbs ar orķestri un sadarbība ar baleta kolektīvu. A. Jansona žests šai uzvedumā ir krietns balsts, uz kuru droši var palauties ikviens dejotājs. Tīri un pārskatāmi orķestris atdeva Čaikovska muzikas izjūtu dziļumu, melodiskumu un grācijozitāti. Iespēju robežās panākts arī pietiekams skūnīgums.

Daudz fantāzijas un prasmes vērojam E. Vitola veidotajā dekoratīvajā ietērbā. Krāsu bagātība un harmonija papildināja kā uzveduma muzikā, tā dejisko pusī.

Progress un augšana konstatējami arī solistu sniegmā. Dejas risinās vingri, tehniski tīri, kas liecina, ka baletu sagatavojot, ir strādāts daudz un nopietni. Vispārējais iespaids par deju priekšnesumiem tāds, ka tālāka attīstība šeit var nākt tikai līdz ar profesionāli līmeņa celšanos, kam liecinieki esam visus šos gadus.

Sevišķi atzīmējams Anna Priedes devums. Viņas deja vienlīdz precīna krietnā tehnikas prasme un muzikalitāte. Rezultātā viņas Aurora ir maiga, grācioza un daiļa — tāda, kādu skatītājs to vēlas redzēt un kas rada rītasmas priekšstatu. Arī labā cerība J. Pankrates izpildījumā atbilst tiem eīdenajiem uzdevumiem, kādus viņai uzliet baleta ideja. Dejojums raksturīgs, ierūtīgs un tehniski tīrs. V. Ozoliņa prinča Dezirē lomā ir drošs un uzticams partneris A. Priedes — veiksmīgs solists. Skaidrs, labi izdomāts un realizēts arī V. Ozoliņa tēlojums, žests un mimika. Šai ziņā vislielākie panākumi nopelnītiem bagātājam skatuves māksliniekam A. Ozoliņam jaunās fejas Karabosas lomā. Līdz visīkākajai detaļai skaidri izziimēta tēlā mākslinieks prot parādīt, ka Karabosa ne tikai launa, bet viltīgi un bīstama, ka tā nav tikai atsevišķa ļauna feja, bet ļaunuma personificējums. Ja Karabosas lomā A. Ozoliņam teicami

izdodas atklāt savu raksturotāju tēlā, tad ziņā putna lomā no vislabākās puses redzam viņa dejojāja meistarību, virtuozu tehniku un muzikalitāti.

Mazāk atzinīgi vērtējams raksturotoju veidojums. Ja solīstiem, kuriem uzticēti deju priekšnesumi, zināmas robežas nospauz tehniskās iespējas, tad raksturo veidotājiem šādu robežu nav. Tāpēc šai ziņā stādāmas sevišķi stingras prasības, un īpaši tadēļ, ka šie tēli ļaču paskaidro un virza dramatisko attīstību. No rakstura veidojumiem, vairāk nekā no jebkā cīta, baletā atkarīga idejiskā skaidrība un mērķtiecība. Rūpīgi izstrādāts žests, ķermeņa stāvoklis, mimika ir izteiksmīgs līdzeklis, kuriem jārunā tikpat skaidri kā vārdam. Turklāt visam tam jāharmonē ar muziku, ar dekoratīvo ietērbu, ar grupu novietojumu, pat ar tēru formu un krāsu. «Apburtajā princesē» sasniegtais šai ziņā vēļ tālu no pilnības. Konkrēti minēsim tikai vienu piemēru, lai gan teiktāis attiecas arī uz karaļa, karalienes, Galfrona un vairāku cītu lomu tēlotājiem. Ceremonijmeistars Katalabīts ir persona, kurai ļoti liela nozīme šai baletā gan no dramatiskā skaidrības, gan no grupu sceniskās uzbūves viedokļa. Katalabīta žesti virza un izvietoj visus uz skatuves uzņākošos personāžus, tiem bieži vien jāraksturo vispārējā noskaņa, jāizskaidro notikums. Bet šie žesti neatbilst savam uzdevumam (nesaskan arī ar muzikās ritmu). Tie turklāt nav ceremonijmeistara žesti, bet, runājot nedaudz pārspīlēti, tikai vicināšana ar zīdli. Nav šaubu, ka Katalabīta tēlotājs J. Vilnītis (nevar noliegt, ka viņa sniegumā bija arī veiksmīgi posmi) šos trūkumus spēj viegli novērst. Acīm redzot par to nav pietiekami domājis ne viņš pats, ne inscenētāja H. Tangijeva-Birzniece. Turklāt jāaska, ka līdzīgas kļūdas mēs neskatām pirmo reizi. Tādus pašus trūkumus redzējam arī iepriekšējos baletu uzvedumos. Tāpēc baleta kolektīvam par ļoti svarīgu uzdevumu jāizvirza dramatiskā līnijas pastiprināšana un izkopšana baleta uzvedumos. Bez tā darba ideju izteikt nav iespējams.

Vēļ viena piezīme, kas gan uz pašu «Apburtās princeses» uzdevumu neattiecas. Programā iespiests, ka «Apburtā princese» ir M. Petipa balets. Ģenialais Čaikovskis minēts kā tāds, kas devīis muziku šim baletam. Vai tas nav pārspīlējums? Tad jau «Gulbja ezars» un «Riekstkodis» arī nav Čaikovska balets un «Laima» nav Liepiņa balets. Tā taču ir sena un loģiska tradīcija, ka par baleta autoru uzskata šā baleta muzikas komponētāju. «Apburtās princeses» libretu un choreogrāfiju var labot, mainīt un atņest. To pa daļai (diemžēl par maz) šai uzvedumā arī darījuši tā iestudētāji. Bet Čaikovska muziku «pārkomponēt» taču nav iespējams. Tāpēc tā arī ir baleta pamatā. Domājams, ka operas un baleta teātris šo patiesību turpmāk ievēros.

Šī piezīme, protams, nekādā ziņā neskar uzveduma vērtējumu. Uzvedums, lai arī ne bez trūkumiem, ir krietns mūsu operateātra baleta kolektīva sasniegums, kas liecina, ka latviešu padomju baleta mākslinieki ir nobrieduši visatbildīgāko uzdevumu veikšanai.

Buržuaziskās preses krīze

KĀRLIS GRAUDĪNS

tā avīze «Times». Banķieriem brāļiem — tagadējam lordam Kemrozam un lordam Kemslījam, kas cieši saistīti ar smagās rūpniecības koncerniem, pieder laikraksti «Daily Telegraph», «Sunday Times», «Daily Dispatch» un daudzi laikraksti Anglijas provincēs. Rotemīram — vienam no nekronētajiem Anglijas karalim, pieder laikraksts «Daily Mail», «Evening News», «Sunday Dispatch» un daži provinču laikraksti.

Laikraksti «Daily Express», «Sunday Express» un «Evening Standard» iznāk lorda Biverbruka kontrolē. Lielie rūpnieki — Kedberji ģimene, kas kontrolē šokolades un kakao ražošanu Lielbritānijā, ir laikrakstu «News Chronicle» un «Star» īpašnieki.

Tādā kārtā mēs redzam, ka angļu prese atrodas tiešā monopolistu un finanču magnātu kontrolē. Pēdējie cieši saistīti ar «Klaivdenas klīķi» (Klaivdena — Astoru dzimtu) un ar imperijas politikas grupu — Anglijas monopolistiskā kapitāla balstu.

Kā zināms, pēdējās vēlēšanās leiboristu partija ieguva divas trešdaļas no Anglijas vēlētajū balsīm. Bet tomēr leiboristiem, kaut gan viņu cīņa ar konservatīvajiem nemaz nav bīstama kapitālam un viņu līderi Etlījs un Bevīns būtībā pieturas pie tās pašas imperialistiskās politikas kā Vinstons Čerčils, — leiboristiem pieder tikai viens laikraksts «Daily Herald».

Laikraksts «Daily Herald» iznāk jau 40 gadu, bet tā arī paliek balts zvirbulis varenajā «melu industrijā», kā Anglijā un ASV bieži dēvē presi pat varenākie valstsvīri.

Sajā sakarā nebūs lieki minēt Anglijas ģeneralprokurora Hartlija Soukrosa slaveno paziņojumu. Šo paziņojumu neesam izdomājuši mēs, — to izziņojusi Reitera aģentūra visai pasaulē. Lūk, ko teica ģeneralprokurors par an-

glu presi, ko visās mēlēs cildina kā brīvo presi:

«... ikvienam lafrakstam Anglijā vajadzētu pirmajā slejā rakstīt sludinājumu: «Šis laikraksts pieder tādām un tādām lordam. Tā mērķis ir gūt ekonomiskās priekšrocības un izteikt personīgos iesakus, kuros viņa augstībai lordam labpatīksies palikt zināmu lauku. Nav nekādas garantijas, ka fakti, kas minēti avīzē, atbilst īstenībai. Tie var būt viss, kas vien tīk, tikai ne patiesība.»

Un turpat Hartlijs Soukross pieminē: «Tikai baidos, ka šis priekšlikums nelīksies pievilcīgs.»

Tālkā no ģeneralprokurora apgalvojuma redzams, ka Anglijā nav nekādas «objektīvas» un «godīgas» preses.

«Es nosodu to, kas tagad faktiski notiek konservatīvās preses lielākajā daļā — speciālu faktū izlasi un nepareizu to apgaismošanu.»

Mūsaiiku demokrātijai nepieciešams, lai tā balstītos uz informēto sabiedrisko domu, bet informētās sabiedriskās domas pastāvēšana atkarīga ne tikai no brīvās preses, bet arī no objektīvas un godīgas preses pastāvēšanas.

Citiem vārdiem sakot, no šā paziņojuma (ko izteicis viens no tiem angļiem, kas pazīst presi) ir skaidrs, ka šajā zemē visi laikraksti atrodas finanču magnātu rokās, ka te nav nekādas «brīvas», «objektīvas» un «godīgas» preses.

Pievērsīsimies tagad Amerikas Savienoto Valstu presē.

Mums visiem zināms bijušā valsts sekretara — ģeneralprokurora Birnsa — amerikāņu imperialisma ķēdes suga uzbrukumā padomju presi Parīzes mierā konferencē. Visj vēl atcerēšies Vjačeslava Michailoviča Molotova lielisko atbildi Birnsam.

«Birnsa kungs, — teica biedrs Molotovs, — pieprasīdams savas runas publicēšanu padomju presē, šo priekšlikumu izteica kā kādu izaicinājumu. Pie tam viņš atsaucās uz to, ka vakarējā Molotova runa jau publicēta amerikāņu presē. Bet, lūk, manā priekšā amerikāņu laikraksts «New York Tribune» — šīsdienas numurs. Te manas runas nav. Fakti neatbilst apgalvojumam, it kā amerikāņu prese šo runu esot publicējusi. Bet šajā laikrakstā jau sniegta plaša kritika par šo runu, un tas darīts, kā mēs redzam, pirms pašas runas publicēšanas.»

Tā biedrs Molotovs deva spīdošu atbildi ne tikai Birnsam, bet arī visiem kapitalistisko valstu darbiniekiem, kas uz visiem stūriem taurē par preses brīvību viņu valstīs, bet patiesībā ir piesavinājušies brīvību tirgoties ar presi, brīvību iespiest izdomātus faktus, melot un nopulgot visu to, kas nav izdevīgs magnātu saujiņai no Volstrita un Sitijas.

Tanī pašā laikā biedrs Molotovs uzstādīja «birnsiem» tādus jautājumus, uz kuriem viņi nebija spējīgi pareizi un objektīvi atbildēt, jo tas atmaskotu visas pasakas par preses brīvību buržuaziskajās valstīs. Viņš savā runā teica:

«Bet rodas arī tādi jautājumi: varbūt Amerikā ir bagātie laikrakstu tēstī, kas tur savās rokās amerikāņu preses organus. Vai tad daudzi no mums nav dzirdējuši, ka Savienotajās Valstīs... ir vareni monopoli, kas tur savās rokās visvairīgākos amerikāņu preses organus, kas nosaka toni un tīk stipri standartizēt politisko informāciju amerikāņu laikrakstos. Vai tad mēs nesam dzirdējuši par šiem vareņajiem tēstiem, par šiem vareņajiem monopoliem, par diviem vai trim mums labi pazīstamās amerikāņu preses faktiskajiem saimniekiem?»

Ir zināms, ka amerikāņu periodiskā

prese pēc tajā ieguldītajiem kapitāliem ieņem piekto vietu ASV rūpniecībā. Šajā zemē ir laikraksti, kas iznāk vairākas reizes dienā un diezgan lielā formātā. Tiesa gan, ja mēs analizēsim šos laikrakstus, mēs redzēsim, ka daudz kas tie īsti nepieder pie laikraksta vielas: liela amerikāņu laikrakstu sleju daļa veļtita studinājumiem un reklamām, populāriem romāniem, plašaj informācijai par sporta dzīvi un kļedzošām ilustrācijām.

Arī izdevniecības ASV atrodas lielo koncernu rokās. Viņu rokās bez tam atrodas tipogrāfijas un papīra fabrikas, milzīgi mežu masīvi, kas fabrikām lielā daudzumā dod koksnī papīra ražošanai.

Aiz visiem šiem lielajiem koncerniem, izdevniecībām un tipogrāfijām ASV tāpat kā Anglijā stāv dažas bagātākās un iespaidīgākās miljardieru ģimenes, kuras ir ne tikai preses, bet arī kongresa faktiskie saimnieki, kas vada visu imperialistiskās Amerikas politisko un ekonomisko dzīvi.

Pagājušajā gadā Amerikā iznāca jauna Džordža Seldesa grāmata — «Tūkstoš amerikāņu». Savā jaunajā pērtījumā viņš dziļi un patiesi stāsta par ASV plutokrātisko klīķi; ar dokumentiem un faktiem rāda, ka «tūkstoš iespaidīgāko amerikāņu» ir nīknākie demokrātijas un progresa ienaidnieki.

«Pīnīgi skaidrs, — raksta viņš savas grāmatas pirmajās lappusēs, — ka veiktāniķu pasaulē, politikā, presē un mīdslienu lielajā reacionarajā kustībā ir tikai neliela cilvēku grupa, varbūt pavisam tūkstoš amerikāņu, kas ar savām organizācijām un ar savu varu cenšas saglabāt pastāvīgo sistēmu... kāvejot «vienkāršo cilvēku gadsmīta» iestāšanos.

D. Seldesa grāmata atspoguļo ASV buržuaziskās preses dziļo krīzi un rāda vienkāršā amerikāņu traģisko stāvokli: viņš nevar zināt patiesību par savas valsts dzīvi un politiku, jo gandrīz visa prese un radio Savienotajās Valstīs atrodas ciešā sazvērestībā ar fi-

Amerikas Savienoto Valstu un Anglijas imperialistiskās agresijas plānos buržuaziskajai presi ierādīta viena no svarīgākajām, gandrīz galvenajām lomām.

Tas arī pilnīgi saprotams. Pēc jauna imperialistiskā kara kurinātāju domām mūsaiiku kapitalistiskajiem laikrakstiem un žurnāliem, kuri bieži vien iznāk vairākos miljonos eksemplāru uz jaunākās poligrāfiskās industrijas pamata, jāgatavota iedzīvotāji agresīvai, jāiebiedē mīermīlīgās tautas, jānodrošina ārkārtīgi augstās peļņas Volstrita un Sitijas finanču karalim.

Minēšu tikai dažus faktus, kas liecina, cik iespaidīgs ierocis tautas masu spīznas sagādēšanā un izdaudzīnātās «pasaules kundzības» idejas propagandēšanā ir Rietumeiropas valstu un ASV kapitalistiskie laikraksti un žurnāli.

Piemēram, pazīstamais amerikāņu preses pērtieks D. Seldess aprēķinājis, ka Amerikas Savienotajās Valstīs 90% visa laikrakstu un žurnālu skaita vada 12 miljardieru korporācijas. Šo uzdevumu tirāz ir šāda: laikraksti — iznāk 50 miljonos eksemplāru, žurnāli — 100 miljonos eksemplāru.

Nemsim Angliju. Te lielākā preses daļa koncentrēta konservatīvo partijas rokās. Visiem zināms, ka rūdītie torijā ar Padomju Savienības darba tautas nīknāko ienaidnieku Vinstonu Čerčilu priekšgalā tūlī pēc otrā pasaules kara beigām sāka organizēt pretpadomju bloku un atklāti runāt par to, ka jaunie demokrātiskie režīmi, kas radušies, brīvību mīlošajām tautām viršīķīgi cīnoties pret fašismu, jāapspiez ar bruņotu spēku. Monopolistiskā kapitāla kontrolētā Anglijas prese sāka visādi propagandēt jaunu rašu teorijas paveīdu.

Konservatīvā partija, kas atklāti pieprasī spēka pielietošanu pret tautas demokrātijas režīmiem, tur savās rokās visus Anglijas lielākos laikrakstus. Tā, piemēram, Astoru ģimenei — lielīem banķieriem — pieder visvairāk izplatī-

PADOMJU KOMPONISTU I VISSAVIENĪBAS KONGRESS

Kā nevajaga organizēt konkursus

No 19. līdz 25. aprīlim Maskavā notika Padomju komponistu I Vissavienības kongress, kurā apsprieda padomju muzikas svarīgākos jautājumus, lai visstrīdīgākajā laikā realizētu VK(b)P CK vēsturisko lēmumu par Muradeli operu «Lielā draudzība».

Muzikas mākslas demokrātizācija, cīņa pret viltus «jauninājumiem», kas radušies ārzemju satrunējušās buržuāziskās «kultūras» ietekmē, bija kongresa uzmanības degpunktā. Kongress asi nosodīja visas tās parādības, kas jaunradē, kas saistītas ar formalistiskiem kropļojumiem, ar klanīšanās satrunējušās buržuāziskās pasaules priekšā.

Pirmajā sanāksmē delegāti noklausījās akademiļa B. Asafjeva un komponista T. Hrenņikova referātus par padomju muzikas 30 gadiem un padomju komponistu uzdevumiem.

Pirmais referāts bija veltīts padomju muzikas estētiskajiem jautājumiem, tās sakarē ar krievu klasiskās muzikas demokrātiskās estētikas tradīcijām.

Krievu klasiskā muzika attīstījusies uz tautas muzikālās kultūras pamata. Asafjevs pasvītro krievu instrumentālās muzikas melodisma izteiksmību. Tas sevišķi sakāms par Čaikovska simfonisko muziku, kura piesātināta ar dziļu melodismu, izteiksmību, pārsteidz ar dziesmas vienkāršību. Par formalistiskā virziena komponistu vislielāko kaiti Asafjevs uzskata dzīvu, tautas gara piesātinātu melodisma trūkumu. Tā bija ar Sostakoviča 8. simfoniju, tā bija ar viņa 9. simfoniju, kur sabiedrība «nesadzirdēja» nevis tādēļ, ka tā te nesaprata, bet gan tādēļ, ka to atzina par formalistisku, mūsu muzikas mākslas necienīgu darbu. Sostakovičam nebija mazums «līdzdomātāju» un atdarinātāju, kas sirga ar kaitīgām viltus jauninājumu tieksmēm. Asafjevs asi un izcīnīši kritizēja kapitalistisko valstu izvirtušo, formalistisko muzikas mākslu un tās reakcionāros ideoloģus.

Asafjevs aizrādā, ka savā laikā viņš un daudzi citi par progresīvu Stravinskā daļradē maldīgi uzskatīja to, kas izrādījās tikai par individualistisku dumpiošanās, tāpēc arī Stravinskis beidza ar to, ar ko beidz daudzi sīkburžuāziskie «dumpinieki». — pārgāja vismelnākās reakcijas notnē.

Padomju muzikas kultūra ir likumīga mantiniece visām tām mākslas bagātībām, ko radījuši krievu komponisti — klasiķi. Krievu, kā arī visu mūsu zemes tautu nacionālās mākslas tradīcijas ir spēcīgs pamats padomju muzikas realistikā virzienā attīstībai. Lūk, tāpēc VK(b)P CK lēmums par operu «Lielā draudzība» gudri norāda padomju komponistiem nepieciešamību apgūt un attīstīt krievu klasiskās muzikas labākās tradīcijas.

Sava referāta nobeigumā Asafjevs apskāta padomju muzikas estētikas jautājumus, socialistiskā realisma uzdevumus muzikā. Padomju muzikas estētika principālā atšķirība no vecās, pat demokrātiskās, estētikas ir tā, ka to noteic mūsu laikmeta jaunais saturs, padomju cilvēku, padomju mākslinieku jaunais pasaules uzskats. Socialistiskā realisms nozīmē atspoguļot dzīvi nepārtrauktā dialektiskā attīstībā, kur vecā vietā rodas jaunais. Tas nozīmē, ka pozitīvajiem varoņiem, jaunā un daļā nesējiem jābūt mūsu komponistu uzmanības centrā. Bet, lai rastu

N. GRINFELDS

pozitīvā varoņa tēlu, vajaga dziļi izprast, pazīt un mīlēt mūsu dzīves īstenību, vajag prast iemiesot šo īstenību muzikā ar patiesas, spilgtas melodiskas izteiksmes līdzekļiem.

Mīlēt un studēt tautas mākslu, mācīties no tautas, no krievu un Vakarēiropas klasiskās muzikas lielmeistariem — katra padomju komponista svēts pienākums. Asafjevs aicina komponistus plaši izlietot visas savdabīgās mākslas formas, ar kurām tik bagāta PSRS tautu nacionālās muzikas kultūra. Tikai ciešā tautas un profesionālās meistarības sadarbībā var rasties laikmeta stils — socialistiskais realisms, — tautas komunisma cēlās muzikas kultūras augstākais izpaudums.

T. Hrenņikovs plašā referātā apskatīja padomju muzikas kultūras attīstības gaitu 30 gadus. Referents pasvītroja, ka tūlīt pēc Lielās Oktobra revolūcijas partija un padomju valdība orientēja rakstniekus, māksliniekus, muzikus uz isti tautiskas, dziļi idejiskas mākslas radīšanu, nosodot buržuāzisko snobismu, formalismu, bezidejiskumu.

Padomju muzika 30 gadus devusi paliekamus ieguvumus padomju dziesmu žanrā. Padomju tautai ir tuvas A. Aleksandrova, I. Dunajevska, M. Blanterā, Solovjova-Sedoja u. c. dziesmas. 1935 gadā radās I. Dzeržinska opera «Klusā Dona», kas šr visām tehniskajām nepilnībām izēmē par ziedu padomju operas realistikā ceļu. Padomju republiku mākslas dekadās apliecina strauju muzikas uzplaukumu ne tikvien Ukrainā, Gruzijā, Armenijā, bet arī tādās republikās, kur līdz revolūcijai nebija savas profesionālās muzikas kultūras, — Kazachstanā, Azerbaidžanā, Kirgizijā u. c. Rodas realistikā, tautai tuvu nacionālu operu paraugi, kas iegūst paliekamu nozīmi. Starp realistikā darbu paraugiem T. Hrenņikovs atzīmē min arī A. Kalnina dzīvi tautisko operu «Banuta». Lielā Tēvijas kara laikā radās daudz vērtīgu dziesmu, kas ieguva mūsu karavīrus cīņā pret ieaidnieku.

Tomēr jāatzīmē, ka daudzi komponisti nav izpratuši agrāko partijas norādījumus un formalisma virziens vēl arvien nav iznīdēts. V. Muradeli opera «Lielā draudzība», A. Hačaturjana «Simfonijs — poema», V. Mjaskovska «Kremļa nakts», G. Popova 3. simfonija u. c. darbi izrādījās vāji un padomju tautai sveši. D. Sostakoviča 7. simfonija liecina par autora idejisko nespeku un neizskauto formalistisko pieeju. Spēcīgi parādīt ienaidnieka tēlu, Sostakovičs tam preti nenostāda dziļo padomju cilvēka tēlu, tādēļ uzvaras tema ir nepārliciešā, abstrakta. T. Hrenņikovs prasa, lai padomju komponisti radītu dziļi idejiskus un mākslinieciski augstvērtīgus darbus visos žanros — operā, simfoniskā un kameristikā, masu dziesmā, tautas instrumentu muzikā, operetē, filmu muzikā u. t. t.

Tālāk kongress noklausījās 15 koreferātus, kurus nolasijs dažādo PSRS republiku komponisti. Par padomju Latvijas komponistu darbu referēja Jēk. Medīns. Runājot par latviešu muzikas mākslas veselīgajām saknēm, viņš atzīmēja, ka buržuāziskajā Latvijā daudzi komponisti bija stiprā for-

malisma un dekadences ietekmē. Izskaut formalisma, dekadentisma, šaurā nacionālisma paliekas ir latviešu komponistu tuvākais uzdevums.

Visos koreferātos atspoguļojās liels padomju muzikas mākslas plaukums padomju republikās, kur muzika attīstās uz savas nacionālās muzikas kultūras un krievu klasiskās muzikas tradīciju pamatiem. Tomēr visās republikās atraduši vietu arī dažāda veida formalistiskie novirzieni, kas kavē padomju nacionālās kultūras attīstību.

Kā referenti, tā koreferenti un runātāji debatēs asi nosodīja muzikas kritikas zemo līmeni, principālāties trūkumu. Agrākā KS orgkomitejas vadība nepareizi orientēja vai arī nemaz nepiegrīza vērību muzikas jaunrades attīstībai perifērijā. Muzikas fonds, atbalstot Maskavas un Leningradas formalistu grupu, nerūpējās par nacionālo republiku komponistu interesēm un to darbu propagandu.

Kongresa delegāti atspēkoja atsevišķas tendences mazināt formalisma briesmu nozīmi padomju muzikā. Formalisms ne tikai jānosoda, bet arī jāiznīcina. Sliktu pakalpojumu saviem biedriem izdarījis tie, kas asas un principālas kļūdu kritizēšanas vietā mēģinātu attaisnot «cietsūšos».

Sašutumu kongresa delegātos radīja dažu formalisma «līderu» pozīcija, kas pilnīgi nav izpratuši savas jaunrades kļūdas. V. Muradeli uzstājās kongresā ar vispārēju raksturu deklarāciju, bez konkrētas darbības programmas. Tikpat bālas vēstules kongresam iesūtīja V. Sebalins un G. Popovs. Nepietiekami asi savu līdzinājo darbu kritizēja A. Hačaturjans, S. Prokofjevs un N. Mjaskovskis nemaz neatrada par vajadzīgu piedalīties kongresa darbā, izrādot ar to nevērību pret saviem biedriem un to nopietno uzdevumu pilnīgu neizpratni, kas bija jāatrisina kongresam. Tikai kongresa beigās uzstājās D. Sostakovičs, atzīstot savas daļrades trūkumus.

Kongresā asi kritizēja agrākās Mākslas lietu komitejas vadības rīcību, kas veicināja formalistisko muzikas darbu propagandu. Savā runā Mākslas lietu komitejas priekšsēdētājs Lebedevs stāstīja par milzīgajiem līdzekļiem, ko veča Komitejas vadība iztērējusi darbiem, kas izrādījušies nevērtīgi mākslinieciskā un idejiskā ziņā.

Nobeidzot savu darbu, kongress pieņēma jaunus padomju komponistu savienības statusus un ievēlēja Vissavienības Padomju komponistu savienības valdi. Tāni ievēlēt 51 komponists. Par valdes priekšsēdētāju ievēlēt akademiķi B. Asafjevu, par ģeneralsekretāru T. Hrenņikovu, par sekretāriem: V. Zacharovu, M. Kovals, A. Stogarenko, M. Čulaki.

Jaunās valdes un visu komponistu uzdevumi definēti plašajā kongresa pieņemtajā rezolūcijā.

Nobeiguma sēdē kongresa dalībnieki ar lielu sajūsmu nosūtīja vēstuli biedram Staļinam.

Kongresa rezultātā ir rasti visi organizatoriskie priekšnoteikumi sekmīgam darbam uz plašiem demokrātiskiem pamatiem. Nav šaubu, ka, vadoties no VK(b)P CK vēsturiskā lēmuma par operu «Lielā draudzība», padomju komponisti līdz galam sagraus prettautiskā formalistiskā novirziena paliekas un radīs pilnvērtīgus mūsu lielā socialistiskā laikmeta cienīgus darbus.

Sā gada aprīlī Architektu Arch. L. BIRŽĪTE bilst vienam no konkursa galvenajiem noteikumiem — pieminekļa izmaksai.

Konkursa organizatoru pavisā šādi jautājuma pārvērtusies pat visai bēdīgā kuriozā. Zināms, ka pēc pastāvīgajiem konkursa nolikumiem projektus, kas neatbilst kādam no konkursa galvenajiem noteikumiem, var (un dažreiz pat nepieciešams) novērtēt, bet piešķirt tiem premiju nekādā ziņā nevar. Žūrija šo nolikumu ignorējus.

Piešķiršana premijas projektiem, kas trīs un četrkārtīgi pārsniedz vienu no konkursa galvenajiem noteikumiem, t. i. noteikumu par pieminekļa maksimālo izmaksu, žūrija pārkāpusi pašas izstrādātos noteikumus.

Šāda rīcība nosodāma vispirms jau tāpēc, ka ar to žūrija rāda piemēru, ka noteikumi var arī neizpildīt. Viens no viskaitīgākajām nezaēmā socialistiskās celtniecības laukā ir tieši šī obligāto kārtības un ekonomijas noteikumu ignorēšana. Bet, lūk, laudis, kuriem vajadzētu cīnīties par šo noteikumu ievērošanu, paši atbalsta to pārkāpējus. Visi, kas piedalījās projektus apspriešanā, stingri nosodīja žūrijas rīcību, un mēs ceram, ka žūrija to neaizmirsīs. Bez tam: piešķirot premijas projektam, kas vairākkārt pārsniedz maksimālo pieminekļa izmaksu, žūrija pilnīgi izjauc visu pieminekļa celtniecības plānu, jo, maksimāli par pieminekli trīs un četrreiz vairāk, nekā paredzēts, mēs būsim spiesti pašu pieminekļu skaitu tikpat reizes samazināt vai asinēt papildsumas. Neapšaubāmi, ka kā vienā, tā otrā gadījumā tas traucē normālo plānošanu un tātad ir kaitīgi.

Projektu apspriešanas dalībniekus pārsteidza ne tikai žūrijas necieņa pret konkursa noteikumiem; ne mazāk pārsteidza arī atgadījums ar profesoru Antonovu. Prof. Antonovs itin kā griežas pie sapulces ar jautājumu: vai viņš ir vai nav žūrijas loceklis? Izrādījās, ka Arhitektūras pārvaldes priekšnieks E. Kišē, izvēlēdamies žūrijas locekļus, profesoru Antonovu te saistīja žūrijas komisijā, te atkal izlēdzis no tās sastāva, un tā tas turpinājies līdz caurskates sapulcei, kurā prof. Antonovs arī nolēma šo jautājumu galīgi noskaidrot.

Atgadījums ar prof. Antonovu, kā arī tas fakts, ka žūrijas locekļu vairākus neierādās projektu caurskates sapulcē (Kišē, Kisis, prof. Biržnieks, prof. Bērzkalsns u. c.), visai spilgti raksturo to pavisā un birokratismu, ar kādu konkursa organizatori un vadītāji izturējies pret šo konkursu. Mums šķiet, ka tāda apiešanās ar tik svarīgu sabiedriskā darba pasākumu Latvijas arhitektūras laukā nelūdzusi visstingrāko nosodīšanu, lai turpmāk tas vairs neatkārtotos.

Visai raksturīga ir arī konkursa vadītāju un žūrijas pieeja konkursa idejiskajai pusei.

Konkursa referents starp citu paziņoja, ka gandrīz puse no visiem projektiem, kam piešķirtas premijas, iesniegti žūrijai pēc konkursa termiņa beigām. Kādē? Referents šo fakti izskaidro tā: no visa lielā iesniegto projektu skaita žūrija nekādi nav varējusi atrast premijas cienīgus projektus (?). Turpinājums 6. lapa pusē

nanču oligarhiju, kas to kontrolē. Ar rūgtumu sirdi Seldess raksta: «Amerikāņu tauta ir kļuvusi par upuri nelaimīgajai koalīcijai, kurā ietilpst lielie veikālnieki no rūpnieku nacionālās asociācijas, kongresa locekļi, kas ievēlēti kongresā, pateicoties šo veikālnieku naudai, un prese, kas pieder veikālniekiem, pakļauta viņu kontrolei vai pat viņiem pilnīgi padēvīga».

Kas tad ir šie visspēcīgākie laudis, kam pieder Amerika ar visām tās neizmērojamajām bagātībām? Tās ir Fordu, Diponu, Rokfelleru, Mellonu, Makormiku, Hartfordu, Klarku, Pitkeru, Harnesu, Djuku, Reinoldsu ģimenes. To priekšgalā atrodas Morgana dzimta. Tā kontrolē vairāk nekā 40 miljardu korporācijas, kuru kapitālu soma pārsniedz 30 miljardus dolaru.

Kun-Leba grupas un Rokfelleru grupas magnātu kontrolei pakļauts 17,5 miljardu dolaru liels kapitāls.

Grūmatas autoram neapšaubāmi tālība, kad viņš apgalvo, ka amerikāņu reakcijas ģenerālstabs ir ASV Rūpnieku nacionālā asociācija, kas apvieno 16 tūkstošus lielāko uzņēmēju. Patiesībā tomēr par šiem uzņēmējiem valda 207 firmas un par šīm firmām — 12 miljardieru korporācijas.

Rūpnieku asociācija neseko kopas ar naudu. Tā ik gadus izdod 3—5 miljardus dolaru propagandai presē, radio, kino, skolās, universitatēs un «visādās sabiedrībās». Suma diezgan iespaidīga.

Pats par sevi saprotams, ka amerikāņu prese, ko tik devīgi subsidē finanču dūzi, ir nopietns ierocis kapitalistu rokās. Ar tās palīdzību viņi cenšas noslēpt tautai savu antidemokrātisko, reakcionāro, tautas interesēm naidīgo politiku.

Imperialisti nostādījuši presi savu imperialistisko plānu kalpībā, jaunās agresijas kalpībā, viņi sagatavo ar tās palīdzību jaunu pasaules karu, nostādījuši to melnās reakcijas un militarisma kalpībā, kas aizvien vairāk un vairāk iekaro sev drošas pozīcijas valsts ekonomiskajā un politiskajā dzīvē, ūtrauj un izspiež progresīvos demo-

krātiskos elementus. Amerikāņu prese palīdz Trumenam un Maršalam realizēt viņu imperialistiskos plānus par Rietumēiropas valstu verdzināšanu, bet pašā Amerikā pēc būtības sagatavō ceļu fašismam.

Seldess ar bažām un ne bez pamata apgalvo, ka «tūkstoš amerikāņu» ir «varenāko reakcionāro kapitalistu ievēribas cienīgs potenciāls fašisms», ka šie kapitalisti «nākotnē var... izšķirties uzlicēt savus miljonus melno vai brūno kreklu durkļiem, lai nebūtu jāpieņem vēlēšanu lēmums».

«Ja kādreiz atnāks diena, — raksta tālāk Seldess, — kad tie paši cilvēki un organizācijas, kas tagad legalī darbojas Savienotajās Valstīs, sekmēdami reakciju, sāks ar saviem miljoniem atbalstīt kādu pašiecelto demagogu, piemēram, Džeraldū Smītu vai kādu no senatoriem, ko viņš atbalsta, — ja kādreiz reakcionārs preses asg Hersts-Hovards-Makormiks-Patersons-Gannets apvienosies ar vienu no šiem līderiem, tādā kārtā izveidojot naudas, preses, sabiedriskās domas, demagogu un durkļu savienību, — tad varam droši gaidīt, ka Savienotajās Valstīs fašisms stāsies reakcijas vietā».

Ikviena, kas redzējis filmu vai teātra uzvedumu «Krievu jautājums» (pēc Konstantīna Simonova lugas), var ļabi iedomāties, kā top mūsdienu buržuāziskā avīze. «Uzpērkamas bildspalvas» — tā devē Rietumēiropas un Amerikas buržuāziskās preses žurnālistus. Un patiesi, tas ir ļoti pareizs raksturojums, jo buržuāziskajiem žurnālistiem ir tikai viens dievs — nauda. Par naudu viņi ar mieru darīt visu.

Lūk, ko teica (burtski) Ņujorkas preses asociācijas sapulcē viens no laikraksta «New-York Tribune» bijušajiem redaktoriem Džons Svintons:

«Amerikā nav neaizsargīgas preses. Jūs to zināt tikpat ļabi kā es. Neviens no jums nedrīkst godīgi izteikt savas domas. Jūs jau iepriekš zināt, ka, ja jūs godīgi izteiksit savas domas, tās nekād neparādīsies presē. Man maksā

150 dolaru nedēļā par to, lai es nekad neizteiktu savas domas mana laikraksta slēdīs. Jūs visi sapņemat apmēram to pašu naudu, par to pašu. Ja es atļautos izteikt vaļsirdīgi savas domas par manu laikrakstu, es 24 stundu laikā zaudētu darbu. Ņujorkas žurnālistu pienākums — sagrozīt patiesību, melot, populgot, pārdot savu tautu un savu tēviju par 30 sudraba grašiem.

Mēs esam bagānieku ierocis un vašaļi, bet viņi paliek neredzami. Mēs esam intelektuālās prostitūētās».

Amerikas un Anglijas buržuāziskā prese pārdzīvo dziļu krīzi, degradāciju un sairma periodu. Dabiski, tas nevar postīši neietekmēt preses kadru, žurnālistus. Naudas maiss nosaka viņu izturēšanos, viņu tikumus un parāšas: ikvienu kaut cik neatkarīgi domājošo žurnālistu vai nu nopērk, vai izvērē no preses organa.

Glūži tāpat Amerikas kapitāls neapērk arī neatkarīgus laikrakstus un žurnālus.

Minēšu vienu piemēru. Viens no Amerikas izcilākajiem žurnālistiem Volters Lipmans mūsu gadsimta pirmajā gadu desmitā bija progresīvs darbinieks. Kas viņš ir tagad? Viens no visnīkākajiem un aktīvākajiem amerikāņu imperialisma aizstāvjiem, tā ekspansionistisko iebrocēja plānu un tieksmju tiešs paudzējs.

Žurnālists Lipmans — tāpat kā visi viņam līdzīgi — ir nopirkts ar miesu un dvēseli. Nesen viņš atgriezās no pasaules ceļojuma, ko viņš veica ar Toma Lamota (viens no periodiskās preses lielākajiem īpašniekiem) jachtu. Seldess raksta, ka Toms Lamots apstrādā katru vadošo preses darbinieku, žurnālistu, rakstnieku vai sabiedriskās domas vadītāju, kuru tikai var apstrādāt. Pēc šā ceļojuma Volters Lipmans krasi nogriezās pa ļabi un drīz vien sāka apgalvot, ka tikai «Morgana apkampienos mēs esam drošības».

Tagad Volters Lipmans pārplūdina amerikāņu presi ar saviem rakstiem, kuros cildina ASV ekspansiju. Sis «do-

lars luteklītis» nesen publicējis veselu savu rakstu seriļu par ārpolitikas jautājumiem žurnālā, kas stāv ļoti tālu no ārpolitikas jautājumiem — «Ladies' Home Journal» («Dāmu žurnāls»).

Volters Lipmans ir žurnālists, kas cenšas dārgāk pārdot savu talantu un pretendēt uz «patstāvīgo spriedumu». Nesen, kad ar Trumena un Maršala ziņu un viņa tiešajā uzdevumā Amerikā bija publicēti «dokumenti» par padomju un vācu attiecībām otrā pasaules kara priekšvakarā, dokumenti, kas bija «sūti baltiem diegiem». — Lipmans nosodīja šo ne visai gudro Amerikas valdības soli savā rakstā «Propaganda, kas sit atpakal». «Tā bija vāja propaganda, — bēdījas Lipmans, — jo tā vērsās pret mums pašiem, nodarīja vairāk posta mums pašiem un mūsu draugiem nekā krieviem, pret kuriem tā bija vērstā».

Lipmans ir par pretpadomju propagandu, par amerikāņu ekspansiju, par demokrātisko režīmu apspiešanu, — bet visu to viņš vēlētos darīt gudrāk, nekā to tagad dara Trumena un Maršala kliķe. Tādēļ jo bīstamāks viņš mums un miera un drošības lietā visā pasaulē.

Austrālijas žurnālists Menders raksta par mūsdienu buržuāzisko masu presi: «Tā ir pa lielākal daļai komerciālās reklamas rupors un ar bīžū veiklību maskota propaganda. Informatīvā rakstura paziņojumus vai nu specializēti izraugās, vai vispār neļauj presē, vai nu ievieto pirmajā lappusē, vai nogrūž vismazāk redzamā vietnā; toņ vai nu sagroza, vai izpušķo, tiem piedzeļo nauda vai simpatijām apdvestu virsrakstu, — vienmēr ar vienu nomainīgu mērki — notekitā virzienā ietekmēt lasītāja apziņu. Kādā virzienā? — Tādā, kāds vēlamas laikraksta īpašniekam. Protams, tas nozīmē, ka lasītāju ietekmē tieši tāda virzienā, kāds visvairāk atbilst laikraksta īpašnieka, viņa reklamu devēju, viņa kompanjonu un draugu interesēm».

Amerikā ir ļoti izplatītas fotoilustrācijas, ko devē par «stopper» — «ap-

stādīnātājas». Šim ilustrācijām «jāap-tur» visi, jārada izbrīns, jāsamulsina. Piemēram, tās rāda karēvija seju sekundē pirmis viņu nospiež tanks; pie kājām pakārtā cilvēka acis; sievieti, kas izlēkusies pa debesskrāpja logu un pārvērtusies par gaļas un kaulu masu, kurā skaidri saskatāma tikai viena kurtipe ar modernu padēli.

Lūk, ko nozīmē mūsdienu dekadence, «modernisms» ASV, Anglijas un citu rietumvalstu literatūrā, mākslā un žurnālistikā.

Kas tad jāsecina no visa teiktā? 1. Biedrs Zdanovs savā vēsturiskajā referātā par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad» devis dziļu buržuāziskās kultūras sabrukuma un pagrimuma analīzi, un viena no šīs kultūras sastāvdaļām ir prese.

«Lai arī kādā ārēji skaistā formā ietverta modernā mūsdienu buržuāziskā Vakarēiropas un Amerikas literatūra daļrādē, kā arī darbi, kuros rada kino režisori un teātru režisori, — tie neglābs un nepaceļs savu buržuāzisko kultūru, jo tās morālē pamati ir satrūdējuši un iznīcībai nolēmi, jo šī kultūra kalpo privatkapitalistiskajam īpašumam, buržuāziskās sabiedrības virsotnes egoistiskajām un savtīgajām interesēm».

2. Kapitalistisko valstu valdošās šķiras visādi atbalsta un sekmē šo grimstošo, bojā ejošo kultūru, tajā skaitā arī presi. Tā bauda pilsōnu tiesības. Tā valdīģa kapitāla magnātiem, lai novirzītu darbu ļaužu uzmanību no dzīves aktualajiem jautājumiem, no politiskās cīņas pret pastāvošo kapitalistisko leķāru.

«Visa buržuāzisko literatū, kino režisori, teātra režisori masa cenšas novirzīt sabiedrības progresīvo slōņu uzmanību no politiskās un sociālās cīņas aktualajiem jautājumiem un pievērt to bezidejiskai literatūrai un mākslīai.

Kā nevajaga organizēt konkursus

Turpinājums no 5. lapas puses

Pienemsim, ka, neievērojot visu šāda apgalvojuma neticamību, tas tomēr ir fakts. Kāds secinājums tad nepieciešams no šāda fakta?

Bez šaubām, secinājums var būt tikai viens: ja jau 200 Latvijas architektu nav sapratuši savu uzdevumu (jo citādi šo faktu nevar izskaidrot) un apzināti vai neapzināti projektos pielādusi lielas kļūdas, — viss savlaicīgi nenoskaidrotais, bet it sevišķi kļūdas jānoskaidro, jāatklāj, no tām jāmacās, lai tās turpmāk nestākartos un nebremzētu radošo darbu. Tā un tikai tā padomju cilvēki rīkojas, celdami savu socialistisko valsti.

Konkursa organizatori un žūrija, par nožūlu, rīkojušies pilnīgi pretēji. Paziņojis, ka bija «grūti atrast» premijas cienīgus projektus un garāmēlot aizrādījis uz vairākiem plagiatiem, referents pat nemēģināja pieskarties iesniegtu projektu novērtēšanai no ideoloģiskā un formas viedokļa. Zinodams par projektiem, kuriem žūrija piešķirusi premijas, referents projektu analīzi aprobežoja ar šādu lakonisku formulu, piemēram: «Arhitekta Kīndžalova projekts. Premija piešķirta tāpēc, ka šis projekts ir visai vienkāršs un ar to valdzina».

Mēs nebūsim nedomājam noliegt vienkāršības lomu mākslas darbā, jo vienkāršība (mēs teiktu — skaidrība) ir viena no ista mākslas darba pazīmēm. Un tomēr, ja šī vienkāršība izpaužas tādā veidā kā architekta Kīndžalova projekta, t. i. «visvienkāršākajā» zemes kopas veidā, kas stūros apliktā dabīgiem akmeņiem un vainagota ar zvaigzni, tad grībot negrībot rodas jautājums: ko gan būtībā socialistisku un formas ziņā nacionālu saskatījusi žūrija šinī zemes kopā, kas tipiska visām pasaules kapsētām, sākot no seniem laikiem?

Kāpēc žūrija pārliecināta, ka šī ordinārā zemes kopa cienīga paust turpmākām paaudzēm Lielajā Tēvijā kara kritušo padomju karavīru varonību un pirmās socialistiskās valsts būtību? Uz kā balstās žūrijas pārliecība, ka šī zemes kopa, kural turprietim nav nekāda stingra pamata, patiešām pieredzēs kaut arī tikai mūsu laika jaunekļu vīra gadus?

Glūži tādā pašā garā referents «analizēja» arī pārējos godalgotos projektus.

Izrādījās, ka projektam ar devīzi Nr. 33199 piešķirta premija arī tāpēc, ka tas «ir vienkāršs un padomju garā». Nevien nesāks apstrīdēt to faktu, ka šis projekts tiešām ir vienkāršs, jo kas gan var būt vienkāršāks par obelisku ar zvaigzni galā? Bet kur te žūrija saskatījusi padomju garu — tas mums ir pilnīgi nepatīkami. Zvaigznē? Bet vai tad zvaigzne (kaut arī piecstāraunā) ir vienīgi padomju zemes īpatnējā emblema? Kam kaut cik pastama kultūras vēsture, tas noteikti apstrīdēs. Obelisku pašu arī nevar uzskatīt par padomju gara izpausmi,

jo tad šis gars mājotu visā pasaulē un turklāt vēl no seniem laikiem, kas tomēr neatbilst īstenībai.

Godalgotā projekta obeliska forma tiešām paūz īpatnību, tikai par nožūlošanu šī īpatnība nebūt nav padomju mākslas socialistiskā realisma «zpausme, bet gan īpatnējs formalisma iemesojums.

Tikpat lakoniski žūrija analizēja arī architektu Plūksnas, Archipova un vēl dažu citu projektus: «Ioti vienkārši un ļoti monumentāli» (!?). Ar šo stereotipisko formulējumu arī aprobežojās konkursa premēto projektu novērtēšana kā satura, tā arī formas ziņā.

Protams, ka tik pavirši sagatavots un tik zemā līmenī rīkots konkurss neatrisināja ne vienu, ne otru no saviem galvenajiem uzdevumiem — augstas kvalitātes pieminekļu projektu izstrādāšanu un ideoloģisko jautājumu noskaidrošanu.

Divi simti Latvijas architektu, kas piedalījās šai konkursā, nevarēja būt un nebija apmierināti ne ar konkursa sagatavošanu, ne ar projektu analīzi, jo tāds novērtējums tos ne par matu ne tuvināja sasāpējušo ideoloģisko un formas jautājumu noskaidrošanai. Projekta caurskates sapulcē viņi šo savu neapmierinātību arī atklāti izteica.

Latvijas architekti tiecas pēc pilnvērtīga radoša darba, cinās par šī darba kvalitātes nemītu celšanu, lai tas patiesi būtu mūsu socialistiskās Dzimtenes cēnijs. Bet viņiem nepieciešama kvalificēta un biedriska palīdzība visu radošā darba jautājumu dziļai apgušanai. Šo palīdzību viņi gaida no tiem, kas uzņēmušies vadīt Latvijas architekturu.

Bet Latvijas architektūras vadšie kadri jau no sākuma ieņēmuši savādu pozīciju. Tie brīnumveikli izvairās no ikkatra principāla jautājuma skaršanas (ja citādi nevar, tad vienkārši neierodas tur, kur šie jautājumi var izraisīties).

Kurp ved tāda izvairšanās, mums jau zināms no visas padomju mākslas cīņas vēstures ideoloģiskā frontē. Žurnālu «Zvezda» un «Leningrad», operas «Lielā draudzība» u. c. piemēri jo spilgti rāda, ka paviršība un liberalismis ideoloģiskajā laukā noved līdz kapitālācijai socialisma ienaudiniekā priekšā. Bieži vien tādu liberalismu un izvairšanos rada bailes no kļūdām.

Lenins un Staļins bieži vien aizrādījuši, cik aplams ir šādas bailes. Lūk, ko par to saka biedrs Staļins: «Daži saka, ka savu pašu kļūdu atsegšana un paškritika bīstama partijai, jo pretinieks tās varot izlietot pret proletariatu partijai. Šādas iebildumus Lenins uzskatīja par nenopietniem un glūži nepareiziem» (J. Staļins, Raksti, VI sēj., 87. lpp.). Neklūdās tas, kas neko nedara. Bet izvairšanās no darba socialistiskā vaisti ir pati lielākā grēks. Mēs ceram, ka mūsu architektūras vadšie, darbinieki sāks aktīvi palīdzēt Latvijas architektiem celt viņu darba kvalitāti. Mēs ceram, ka turpmākos konkursus tā spēš noorganizēt pienācīgā ideoloģiskā līmenī.

Buržuaziskās preses krīze

Turpinājums no 5. lapas puses

kuru piepilda gangsteri, varietē meltenes, laulības pārkāpšanas un visādu dēkaņu un kļaidoņu piedzīvojumu slavināšana.

Pirms diviem gadu desmitiem Gorkijs teica par Ameriku: «Es domāju, ka jūsu civilizācija ir viskropļākā mūsu planētas civilizācija, tā balsmīgi pārspīlējusī visas eiropiešu civilizācijas daudzveidīgās un kaupnīlās kropļības. Kapitalisti ir visās zemēs vienādi pretīga un necilvēcīga suga, bet jūsējie ļaunāki.»

3. Kapitalistiskā pasaule, tās ekonomika un kultūra atrodas vislielākās krīzes priekšvakarā. Kapitalistiskā iekārta — progresa un kultūras kavēklis, kas cilvēci iegrūdis vislielākajā postā un nelaimē — divos pasaules karos, — tagad atrodas savas neatvairāmās, neizbēgamās bojā ejas priekšvakarā. Par to spīgti un dziļi patiešīgi runā b. Molotovs:

«Kapitalisms kļuvis par cilvēces progresa bremzētāju, bet imperialisma avanturistiskās politikas turpināšana, kas jau novedusi pie diviem pasaules kariem, ir galvenās briesmas mieru mīlētājam tautām. Lielā Oktobra socialistiskā revolūcija atvērsi acis tautām, ka kapitalisma mūžs tuvojas beigām un ka pavērti droši ceļi uz vispārēju mieru un uz tautu Heļu progresu. Zem imperialistu kājam grīlojas zeme, un viņu drudžainās pūles negābs kapitalismu no tuvojošās bojā ejas.»

4. Bet tas nekādā ziņā nenozīmē, ka kapitalisms atstās savas pozīcijas labprātīgi, noies no arenas bez cīņas. Glūži otrādi, — jo tuvāks kapitalisms bojā ejai, jo nīknāk tas pretosies, nostādāmie uz jaunu avantūru un agresijas ceļa, un, vispirms, vērsīsies pret galveno kultūras un progresa centru visā pasaulē — pret Padomju Savienību.

5. Imperialisms, un sevišķi tik agresīvas valsts imperialismis, kāda ir ASV, kuras finanču magnāti pirmajā un otrā pasaules karā iedzīvojis miljardus un atkal miljardus dolāru, ir

bīstams cilvēcei; bīstama ir tā sagan-dējošā kultūra, tas melu pērklis, kāds, ir buržuazisko valstu prese.

Vēl vairāk — kamēr pastāvēs kapitalistiskais ielenkums, kā saka biedrs Staļins, — mums vienmēr draudēs uzbrukums no ārienes, jauna kara briesmas. Pēdējā ieroču zvādzināšana Amerikā, «Rietumu savienības» noslēgšana Eiropā — viss tas lieku reizi to apstiprina.

6. Atmaskot jauna kara kurinātāju imperialistiskos plānus, nesaudzīgi kritizēt sagan-dējošo buržuazisko kultūru, cīnīties pret ārzemnieciskā verdzisku apbrīnošanu, nenogurstot un kaislīgi propagandēt padomju sabiedrisko un valsts iekārta, padomju patriotismu un staļinisko tautu draudzību — lūk, mūsu svarīgākais uzdevums, katra padomju, katra preses darbinieka pienākums un goda lieta, katra padomju cilvēka pienākums un goda lieta.

Mūsu padomju socialistiskā kultūra — visprogresīvākā un visaugstākā attīstītā kultūra pasaulē. Mūsu padomju prese ir vienīgā patiesi tautiskā prese. Staļina Konstitūcija — mūsu valsts pamatlikums — garantē Padomju Savienības tautām preses brīvību. Šis tiesības mūsu zemes darba ļaudīm nodrošina tas, ka viņu un viņu sabiedrisko organizāciju rīcībā nodoti visi materiālie resursi, kas nepieciešami laikrakstu un žurnālu izdošanai — tipografijas, papīrs, sakaru līdzekļi. Buržuaziskās valstīs visi šie līdzekļi atrodas plutokrātijas rokās.

Liels un cildens ir padomju preses uzdevums: cīnīties par savas tēzemes uzplaukumu, par komunisma celšanu mūsu zemē, atmodināt cilvēkā, kā pareizi teica lielais Gorkijs, lepmumu uz sevi pašu, atgādināt viņam to, ka viņš ir vislabākais, visievērojamākais, visdārgākais un svētākais dzīv.

Mēs esam lepmi uz mūsu Tēzemi. Mēs zinām savus spēkus. Un mūs neiebiedēs nekādi jauna kara kurinātāji, nekādi provokatori.

Par mieru un demokrātiju

AMERIKAS KULTURAS MEISTARU ATBILDE PADOMJU RAKSTNIEKIEM

«Ar ko jūs, Amerikas kultūras meistari?» — tā savā atklātajā vēstulē, kas bija ievietota «Literaturnaja gazeta» 39. nr. (1947. g.), jautāja padomju rakstnieki: V. Vasļevska, V. Višņevskis, B. Gorbajevs, V. Katajevs, A. Korneļčuks, L. Leonovs, N. Pogodins, K. Simonovs, A. Tvardovskis, A. Fadejevs, K. Fedins, M. Solohovs. Mēs ievietojam atbildi uz šo atklāto vēstuli ko parakstījuši trīsdesmit divi Amerikas Savienoto Valstu progresīvie rakstnieki, mākslinieki, artisti un komponisti.

Pirms kāda laika jūs nosūtījāt atklātu vēstuli Savienoto Valstu rakstniekiem un kultūras darbiniekiem. Jūs izteicāt bažas par cilvēces likteņiem, kural atkal draud karš, ko kurina valdošā šķira. Jūs jautājāt, kādēļ mūsu rakstnieku, mākslinieku, zinātnieku un skolotāju lielākā daļa neuzstājas pret tiem, kuru vainas dēļ Grieķijā, Indonēzijā un Ķīnā plūst asiņu straumes. Jūs aicinājāt mūs aizstāvēt mieru, par ko cīnījās vienkāršie ļaudis visās zemēs un ko viņi vēlas saglabāt. Jūsu vēstule mums rāda, ka jūs nav spējuši maldināt ne mūsu preses un radio provocējošie šāvienī, ne arī algoto vaimanātāju raudulīgā gaudošana par pagājušo — visa šī kaku muzika, ko tik nepamatoti apzīmē par «Amerikas balsi». Jūs zināt, ka mūsu zemes vienkāršie ļaudis nevēlas pāri Hirosimai pacēlušos briesmoni pārvērst par visas pasaules pavērdzināšanas līdzekli. Viņos nav ienaida, kas šausminātu cilvēci. Viņi tāpat ir ekspluatatoru upuri, ekspluatatoru, kas Ameriku cer pārvērst par «Ceturto imperiju».

Jūsu mums adresētā vēstule iedvē milzu cerības mūsu tautai, kas tiecas pēc taisnības. Mēs palīdzēsim viņai atbildēt uz jūsu aicinājumu tādejādi, ka runāsim, zīmēsim gleznas un rakstīsim grāmatas par vienkāršiem faktiem un miera sasniegšanas ceļiem, griežoties pie tautas ar patiesu vārdu, kas atmasko nevaldāmos melus. Mēs vēlētos atbildēt jums visas mūsu zemes inteligences vārdā. Bet arī saprātām ir savi noteikumi un ļaudis, kas tam zudūši. Ir cilvēki, kuri ar mieru kliegt kā gaļi, lai izpelnītos uzslavu vai arī iegūtu to, pēc kā alkst viņu dvēsele — naudu. Viņiem ir tikai viens uzdevums — izgatānat pārliecību, ka viņu saimnieki pelnās dēļ var kļūt par briesmoni. Vācijā viņiem līdzīgi cilvēki apgalvoja: «Seit tas nevar notikt». Amerikā viņi kļāgā par mieru, uzrāpūšies grieķu un ķīniešu līķu kalnos, lepojas ar vienlīdzību kādēs iekaltās nēģeru tautas priekšā un šļūst par draudzību ar ebreju tautu, kas atkal pārdzīvo ciešanas. Viņi cer, ka skaistie vārdi var noderēt kā attaisnojums par slepkavībām.

Inteligences godīgie pārstāvji neies atdarināt šo Judasa cilti. Holivudas rakstnieku-scenaristu un kino režisoru uzstāšanās antiamerikaniskās darbības izmeklēšanas komisijā bija viņu viriškības pārbaude. Zinātnieki pretojas, ka viņu zināšanas no laimes līdzekļa tiktu pārvērstas par briesmu ieroci. Izglītības darbinieki protestē pret universitāšu sporta stadionu pārveidošanu dresuras laukumos. Kultūras darbinieku lūkstojši jau sāk sēprast, ka Hansa Eislera kūdīšana ASV un Pablo Nerudas mēdības Cilē ir savstarpēji saistītas un ka aizliegums iebraukt mūsu zemē ukraiņu dziedoņiem Zojai Gaidajai un Ivanam Potoržinskim, kā arī meksikanu māksliniekam Guerero un brazilietim Nimejeram un zinātnieces fizikes Irenas Zolio-Ķiri apcietināšana ievada vajāšanas, kas draud arī pašu amerikāņu kultūras darbiniekiem.

Peaugošais atbalsts, ko amerikāņu intelligēncē smiedz Vollesa kandidaturai, liecina, ka tā atceras savu vēsturi.

Nelsons Elgrens, Džeimss Allens, Herberts Aplekers Tomass Bolls, Volters Bernšteins, Elva Besija, Marks Blicšteins, B. A. Botkins, Ričards Bojers, Ioids Brauns, Arno D'Juso, Filips Everguds, Hovards Fasts, Bens Filds, Sidnejs Finkisteins, Barbara Gaila, Roberts Guotmījs, Čarlsz Hamboldts, V. Džeroms, Meridels Lesurs, Reja Leva, A. B. Medžills, Karltons Moss, Džozefs Noris, Aisidors Šneiders, Hovards Sejsams, Semuels Silens, Rafels Soljers, Ira Vollaķs, Teodors Vords, Makss Vebers, Doksījs Vilkersons.

Nesen krievu valodā tulkotā vēsturiskā romāna «Pēdējā robeža» autora Hovarda Fasta vārdus padomju lasītājiem labi pazīstams. Savā pēdējā romānā «Klarktons» Fasts rāda kādas nelīelas Amerikas pilsētiņas strādnieku cīņu par savām tiesībām. Fasta progresīva darbība bija par iemeslu tam, ka bēdīgi slavenā pretamerikaniskās darbības izmeklēšanas komisija uz trim mēnešiem viņu ieslodzīja cietumā un piesprieda naudas sodu 500 dolāru apmērā.

Padomju Savienībā tikpat labi pazīstams dramaturgs Arno D'Juso; viņš ir luga «Dzilās saknes» līdzautors. Luga atēlo ārkārtīgi grūtos un neciešamos nēģeru dzīves apstākļus Amerikas Dienvidu štatos.

Dzejnieks un publicists Aisidors Šneiders — Majakovska dzejas tulkotājs angļu valodā. Viņš daudz darījis, lai ASV propagandētu padomju kultūru.

Nēģeru rakstnieks Loids Brauns — otrā pasaules kara dalībnieks. Pašlaik viņš raksta stāstu krājumu par nēģeru piedalīšanos karā un par viņu beztiesību šodienas Amerikā.

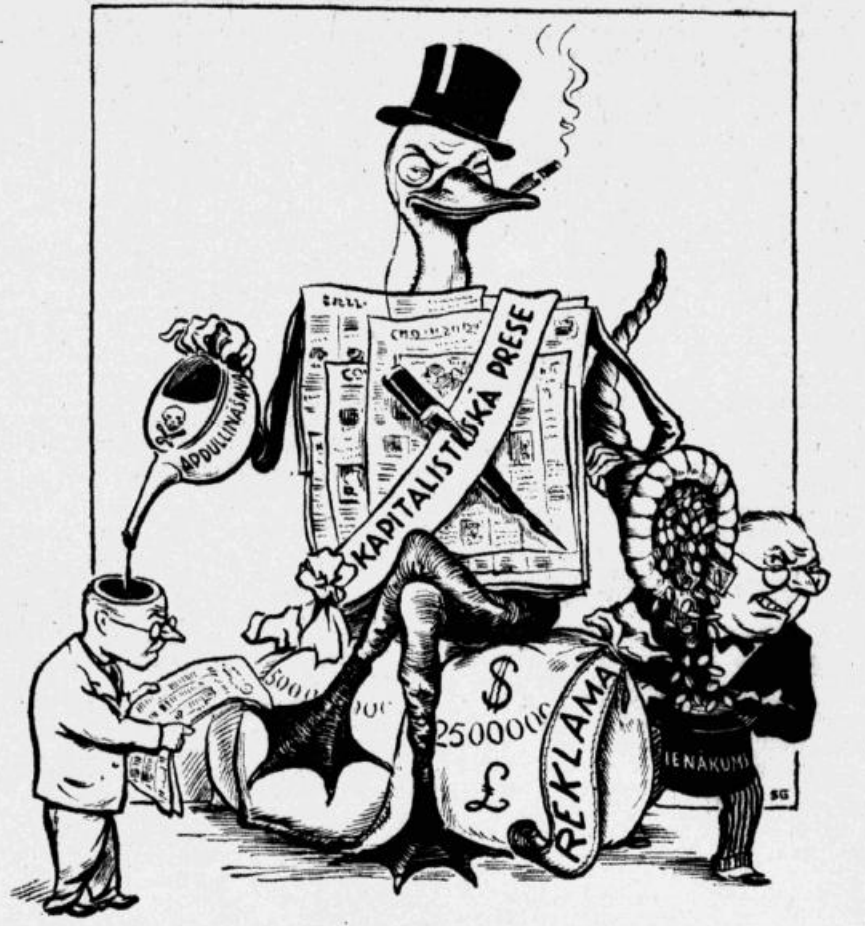
Rakstnieks un kino scenarists Elva Besija bija politiskais komisars «Linkolna brigādē», kas cīnījās Spānijā. Viņu tāpat kā citus Holivudas progresīvos māksliniekus pretamerikaniskās darbības izmeklēšanas komisija nodod tiesai.

Atbildi padomju rakstniekiem bez tam parakstījuši rakstnieki Bens Filds un Barbara Gaila, progresīvie amerikāņu žurnālisti — A. Medžills, V. Džeroms, Ričards Bojers, Džozefs Noris (Spānijas brīvības cīņu dalībnieks), Alens Džeimss, B. Botkins, Roberts Guotmījs, ievērojamie literatūras kritiķi — Semuels Silens un Čarlsz Hamboldts, kura pēdējā raksti vēltiti amerikāņu romāna pagrimumam, literatūras un mākslas pētnieks — Sidnejs Finkisteins.

Zinātnes darbinieku vidū, kas parakstījuši šo vēstuli, mēs sastopam Doksija Vilkersona un filozofijas doktora Hovarda Sejsama vārdus. Hovards Sejsams, lasot referātu «Marksisms un amerikāņu filozofija» Džefersonas skolā, teica, ka Amerikā valdošie filozofiskie virzieni — pragmatisms un pozitīvisms — ir pūstolo imperialisma ideoloģijas atspoguļojums.

Mākslinieks Rafels Soljers — viens no amerikāņiem, kurš pagājušajā gadā Apvienoto Nāciju Ģenerālajai asamblejai pieprasīja pieņemt rezolūciju par diplomātisko un ekonomisko attiecību pārtraukšanu ar Franko Spāniju. Divi mākslinieki, kuri parakstījuši atbildes vēstuli padomju rakstniekiem — Filips Everguds un Makss Vebers (viņa darbi eksponēti lielākajos ASV muzejos), pievienojas amerikāņu mākslinieku un kritiķu peticijai, kas uzstājas pret freskas, kurā attēlots Ruzvelts, noņemšanu no pasta sienas Sanfranciskā.

Komponists Marks Blicšteins 1942. gadā organizēja radio pārraizi ciklu «Krievija dzied». Viņš atradās to 48 Amerikas ievērojamāko darbinieku vidū, kuri aizsūtīja telegramu Trumanam un Itālijas politisko partiju vadītājiem, protestējot pret Amerikas iekaušanas Itālijas vēlēšanās, Volters Bernšteins — muzikis, nacionālās komitejas biedrs trešās partijas radīšanai ASV, Pazīstamā pianiste Reja Leva koncertējusi vairākās Eiropas valstīs.

KATRS SAŅEM SAVU

S. Gūtmanis zīm.